

Universiteit
Leiden
The Netherlands

**De rol van de curator bij de aanpak van
onregelmatigheden: een empirisch-juridisch
onderzoek naar de rol van de curator in de praktijk bij
de aanpak van onregelmatigheden voor en tijdens
faillissement**

Pool, J.M.W.

Citation

Pool, J. M. W. (2022, September 27). *De rol van de curator bij de aanpak van onregelmatigheden: een empirisch-juridisch onderzoek naar de rol van de curator in de praktijk bij de aanpak van onregelmatigheden voor en tijdens faillissement. Meijers-reeks*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3464369>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3464369>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

6 De bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken

Een survey onder Nederlandse curatoren

6.1 INTRODUCTIE

Curatoren blijken niet altijd bereid om zich in te zetten voor de aanpak van onregelmatigheden. Aan de hand van mijn besluitvormingstheorie heb ik laten zien dat er verschillende factoren zijn die curatoren beïnvloeden bij de aanpak van onregelmatigheden (hoofdstuk 4). Die factoren zijn onder te verdelen in factoren die samenhangen met een specifiek faillissement (het boedelbelang en het financiële belang van de curator), met (de persoon van) de curator (de persoonlijke taakopvatting, de opvatting over het beschikbare instrumentarium en eerdere ervaringen met fraudemeldingen) en met de rechtbank (de visie van de rechtbank en daarmee samenhangend de relatie tussen de curator en de rechtbank). Een analyse van faillissementsverslagen liet zien dat de waarschijnlijkheid dat curatoren gesignaleerde onregelmatigheden redresseren samenhangt met de aanwezigheid van verhaalsmogelijkheden (hoofdstuk 5). Dit betekent dat het aannemelijk is dat curatoren onregelmatigheden alleen redresseren als dat betekent dat er extra inkomsten de boedel invloeden, hetgeen weer aansluit bij een centrale stelling uit de besluitvormingstheorie, namelijk dat het belang van de boedel en het financiële belang van de curator meespelen bij de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken.

In dit hoofdstuk onderwerp ik mijn besluitvormingstheorie aan een empirische toets door een surveystudie uit te voeren onder Nederlandse curatoren. De studie biedt enerzijds inzicht in hoe curatoren denken over de aanpak van onregelmatigheden en biedt anderzijds inzicht in de samenhang tussen de factoren uit mijn besluitvormingstheorie en de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken. Om antwoord te geven op de onderzoeksvraag hoe de belemmeringen die curatoren ervaren kunnen worden ingeperkt om zo beter aan te sluiten bij de ambitie van de wetgever, is het ook van belang om te weten hoe deze verschillende factoren zich tot elkaar verhouden. Om dat te bereiken, probeer ik een rangorde aan te brengen tussen de verschillende belemmeringen die curatoren mogelijk ervaren.

Ook deze studie vergt een empirische benadering met bijbehorende methoden en bijbehorend jargon. Wederom geef ik in speciaal omkaderde methodeblokken extra uitleg over de gebruikte methode en tracht ik de lezer bekend te maken met het gebruikte jargon. Deze methodeblokken zijn bedoeld voor de lezer die minder goed thuis is in de toegepaste empirische benadering.

Hieronder formuleer ik allereerst de hypotheses die zijn gebaseerd op mijn besluitvormingstheorie (par. 6.2) en bespreek ik de onderzoeksopzet (par. 6.3). Vervolgens ga ik in op de resultaten van het onderzoek, waarbij ik aandacht besteed aan de werkwijze van curatoren bij de aanpak van onregelmatigheden (par. 6.4) en aan de factoren die meespelen bij de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken (par. 6.5). In par. 6.6 volgt de discussie. Afsluitend ga ik in op de methodologische beperkingen (par. 6.7) en concludeer ik (par. 6.8).

6.2 HYPOTHESEN

Empirische begrippen

<i>Hypothese</i>	Een hypothese is een stelling waarin de onderzoeker aangeeft welk verband hij verwacht te vinden in het onderzoek.
------------------	--

De besluitvormingstheorie stelt dat de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken samenhangt met twee factoren die spelen in een specifiek faillissement (het boedelbelang en het financiële belang van de curator). In hoofdstuk 5 heb ik laten zien dat de beslissing om onregelmatigheden te redresseren samenhangt met de verhaalsmogelijkheden van de aangesprokene. In de faillissementsverslagen wordt het uitblijven van actie bij een gebrek aan verhaalsmogelijkheden door curatoren voornamelijk toegeschreven aan het feit dat acties in die situatie niet opportuun zijn voor de gezamenlijke schuldeisers. Dat is echter niet de enige reden waarom curatoren niet bereid zijn om onregelmatigheden aan te pakken als een actie meer kost dan het oplevert. De besluitvormingstheorie stelt dat curatoren ook beoordelen in hoeverre een actie in hun eigen financiële belang is. Dat wil zeggen dat zij tevens laten meespelen of een bepaalde actie financieel voordeel oplevert voor henzelf en voor het kantoor waar zij werkzaam zijn. De verhaalsmogelijkheden bepalen veelal of een actie in het belang van de gezamenlijke schuldeisers en in het financiële belang van de curator is.

Op basis van de resultaten van de interviewstudie kan er echter ook een andere invulling worden gegeven aan het financiële belang van de curator. De resultaten van de interviewstudie laten zien dat vrijwel iedere curator wel een (niet bij naam genoemde) collega-curator kent die zich zou laten leiden door financiële prikkels. Die collega-curatoren waren volgens de participanten ofwel curatoren die een matige positie hebben binnen hun kantoor waardoor zij meer declarabele uren (ook uit faillissementen) moeten laten zien om door te kunnen groeien of om hun plek te behouden, ofwel curatoren die werkzaam zijn bij (kleinere) kantoren die de omzet uit faillissementen nodig hebben om hun praktijk draaiende te houden. Grotere kantoren zouden een grotere buffer hebben om onregelmatigheden aan te pakken, ook zonder dat daar een reële vergoeding tegenover staat. Het gaat hier dus niet zozeer om de vraag in

hoeverre er in een specifiek faillissement voldoende financiële middelen zijn om onregelmatigheden aan te pakken (het financiële belang van de curator in een specifiek faillissement), maar om de vraag in hoeverre de persoonlijke financiële positie van de curator (binnen zijn kantoor) het toelaat om onregelmatigheden aan te pakken, ongeacht de financiële toestand van de boedel. De financiële positie van de curator is dus een andere factor dan het financiële belang van de curator in een specifiek faillissement en vormt daarmee een aanvulling op de zeven in de besluitvormingstheorie geïdentificeerde factoren. Op basis van mijn besluitvormingstheorie verwacht ik aldus dat de financiële positie van de curator (binnen zijn kantoor) een rol speelt bij de aanpak van onregelmatigheden. Hypothese 1 luidt als volgt:

Hypothese 1: De financiële positie van de curator hangt samen met diens bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken, in die zin dat curatoren die een goede financiële positie hebben (binnen hun kantoor) eerder bereid zijn om onregelmatigheden aan te pakken.

Mijn besluitvormingstheorie stelt tevens dat de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken ook samenhangt met factoren die zien op de persoon van de curator (de taakopvatting, de opvatting over het beschikbare instrumentarium en eerdere ervaringen met fraudemeldingen). Curatoren hebben grofweg twee opvattingen over hun taak op het gebied van de aanpak van onregelmatigheden. Enerzijds zijn er curatoren die menen dat zij hun taak enkel en alleen uitvoeren ten behoeve van de gezamenlijke schuldeisers en dat de aanpak van onregelmatigheden dus niet bij hun taak hoort als dit niet bijdraagt aan een vergroting van de boedel. Anderzijds zijn er ook curatoren die de aanpak van onregelmatigheden en fraudesignalering uitdrukkelijk tot hun taak rekenen, ook als die aanpak niet direct bijdraagt aan een vergroting van de boedel. Op basis van de stelling uit mijn besluitvormingstheorie dat de taakopvatting van de curator meespeelt bij zijn bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken verwacht ik dat de eerste groep niet direct bereid is om onregelmatigheden aan te pakken en de tweede groep wel, althans meer dan de eerste groep. Om die reden luidt hypothese 2 als volgt:

Hypothese 2: De taakopvatting van de curator hangt samen met de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken, op zo'n manier dat (a) een taakopvatting die primair ziet op het behartigen van de belangen van de gezamenlijke schuldeisers negatief samenhangt met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken en (b) een taakopvatting die (ook) de aanpak van onregelmatigheden en fraudebestrijding inhoudt positief samenhangt met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken.

Volgens de besluitvormingstheorie spelen naast de taakopvatting ook de eerdere ervaringen van een curator met de aanpak van onregelmatigheden een rol bij de bereidheid. Uit de interviewstudie blijkt dat curatoren hun fraudesignalerende taak veelal als symboolpolitiek ervaren, omdat zij zich niet voldoende gefaciliteerd voelen bij de aanpak van onregelmatigheden. Dat gevoel vloeit enerzijds voort uit de gebrekkige terugkoppeling op fraudemeldingen en anderzijds uit de perceptie dat curatoren onvoldoende gereedschap en juridische mogelijkheden hebben om onregelmatigheden daadwerkelijk aan te pakken. Zo geven sommige curatoren aan moedeloos te worden van het doen van fraudemeldingen omdat deze toch nooit zouden worden opgepakt door de FIOD, de politie of het openbaar ministerie, laat staat tot enig zichtbaar resultaat leiden. Daarnaast hebben sommige curatoren het gevoel dat het beschikbare instrumentarium hen onvoldoende mogelijkheden biedt om onregelmatig handelende fraudeurs daadwerkelijk aan te pakken, bijvoorbeeld omdat de bewijslast volgens hen vaak te hoog is of omdat er weinig mogelijkheden zijn om buitenlandse activa op te sporen. Ik verwacht dat deze ervaringen met de aanpak van onregelmatigheden samenhangen met de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken. Hypothese 3 en 4 luiden dan ook als volgt:

Hypothese 3: Eerdere ervaringen met het doen van fraudemeldingen hangen samen met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken, in die zin dat curatoren eerder bereid zijn om onregelmatigheden aan te pakken indien zij positieve in plaats van negatieve ervaringen hebben met het doen van fraudemeldingen.

Hypothese 4: De perceptie over het beschikbare instrumentarium om onregelmatigheden aan te pakken hangt samen met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken, in die zin dat curatoren eerder bereid zijn om onregelmatigheden aan te pakken indien zij positief in plaats van negatief staan tegenover het beschikbare instrumentarium om onregelmatigheden aan te pakken.

Mijn besluitvormingstheorie stelt voorts dat de bereidheid van curatoren ook samenhangt met de rechtbank die toezicht houdt op de afwikkeling van het faillissement (de visie van de rechtbank en daarmee samenhangend de relatie tussen de curator en de rechtbank). De besluitvormingstheorie stelt dat de visie van de rechtbank en de toezichthoudende rechters-commissarissen een rol speelt bij de aanpak van onregelmatigheden. Uit de resultaten van de interviewstudie blijkt dat sommige curatoren aangeven dat sommige rechters-commissarissen – net als sommige curatoren – de aanpak van onregelmatigheden geen taak van de curator vinden. Daar tegenover staat dat weer andere rechters-commissarissen fraudebestrijding volgens de ondervraagde curatoren juist als speerpunt hebben. Door het roulatiebeleid van rechters-commissarissen kan dit zelfs binnen bepaalde rechtbanken door de tijd heen verschillen.

Bovendien geven curatoren aan dat sommige rechtbanken een beleid hebben waarbij ze de aanpak van onregelmatigheden ontmoedigen of juist stimuleren.

De besluitvormingstheorie stelt dat curatoren veelal geneigd zijn om de visie van de rechters-commissarissen en de rechtbank te volgen als er een afhankelijkheidsrelatie bestaat tussen de curator en de rechter-commissaris. Die afhankelijkheidsrelatie bestaat omdat de rechtbank bepaalt welke curator welk faillissement toebedeeld krijgt. Volgens veel curatoren is er geen transparant en helder benoemingsbeleid. Bovendien menen sommige curatoren dat zij te weinig feedback ontvangen, waardoor het voor hen niet duidelijk is wat de rechtbank precies van hen verwacht. De enige bij curatoren bekende objectieve beoordelingscriteria zijn de door de rechtbanken opgestelde *key performance indicators* (KPI's). De KPI's meten het gerealiseerde boedelactief, de boedelkosten, de snelheid waarmee curatoren het faillissement afwikkelen en de procedurele compliance. Curatoren worden geacht 'het boedelactief te maximaliseren tegen zo laag mogelijke kosten in een zo kort mogelijke tijd conform de procedures die de wet voorschrijft'.¹ Met andere woorden, als curatoren afgaan op KPI's, zullen zij faillissementen vanuit hun eigen praktijkvoering bezien zo kostenefficiënt mogelijk af willen wikkelen. Deze stimulans draagt weer bij aan de bestaande praktijk om minder uren te steken in lege boedels en meer uren te steken in volle boedels, zodat er een positieve balans bestaat tussen gemaakte kosten en (gerealiseerde) boedelomvang.

Ik verwacht dat de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken samenhangt met hoe zij de visie van de rechtbank en/of de rechter(s)-commissaris(sen) inschatten. Bovendien verwacht ik dat deze samenhang sterker wordt indien er een grotere afhankelijkheidsrelatie bestaat tussen de curator en zijn rechtbank. Hypothese 5 en 6 luiden als volgt.

Hypothese 5: De perceptie van de curator ten aanzien van de visie van de rechtbank over de aanpak van onregelmatigheden hangt samen met de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken, in die zin dat curatoren eerder bereid zijn om onregelmatigheden aan te pakken indien de rechtbank die aanpak (volgens de curator) belangrijk vindt.

Hypothese 6: De perceptie van de curator over de kwaliteit van de relatie met de rechtbank modereert de samenhang tussen de visie van de rechtbank en de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken, op zo'n manier dat de samenhang sterker is als de curator meent afhankelijk van de rechtbank te zijn.

1 Frima, *FIP* 2021, p. 6.

6.3 ONDERZOEKSOPZET

6.3.1 Steekproef

De respondenten van de survey zijn Nederlandse curatoren. Het is onduidelijk hoe groot de totale populatie curatoren is, omdat er geen volledige curatorenlijsten bestaan. Om te komen tot een overzicht van curatoren heb ik mijn curatorenlijst die eerder was opgesteld in het kader van de interviewstudie gecontroleerd en geactualiseerd.² Op basis van die lijst verwacht ik dat er in de onderzoeksperiode (2021) zo'n 511 curatoren actief waren in Nederland. De curatoren zijn op verschillende manieren benaderd. Zo zijn curatoren geattendeerd op de survey via de nieuwsbrieven van de beroepsverenigingen INSOLAD en JIRA. Daarnaast heb ik curatoren benaderd via e-mail (op basis van de door mij opgestelde lijst met curatoren) en LinkedIn. In totaal hebben 197 respondenten de survey ingevuld. Ik heb reacties van niet-curatoren en reacties met een groot aantal *missing values* uit de steekproef gelaten. Uiteindelijk zijn de reacties van 177 respondenten meegenomen in de analyse en hebben 139 respondenten de survey volledig ingevuld. Dat betekent dat ruim 27% van de (bij mij bekende) populatie de survey volledig heeft ingevuld. Gezien de lengte van de survey (zie appendix 3) is dit een goede *response rate*.

Tabel 6.1 Kenmerken respondenten*

Arrondissement*	Kantoorgrootte
Amsterdam ($n = 55$)	1 advocaat ($n = 6$)
Den Haag ($n = 49$)	2-5 advocaten ($n = 24$)
Gelderland ($n = 30$)	6-20 advocaten ($n = 84$)
Limburg ($n = 12$)	21-50 advocaten ($n = 42$)
Midden-Nederland ($n = 42$)	51-100 advocaten ($n = 25$)
Noord-Holland ($n = 24$)	101 advocaten of meer ($n = 16$)
Noord-Nederland ($n = 22$)	
Oost-Brabant ($n = 17$)	
Overijssel ($n = 24$)	
Rotterdam ($n = 35$)	
Zeeland-West-Brabant ($n = 17$)	

* De n voor deze tabel is 197. Sommige respondenten ($n = 74$) zijn werkzaam (geweest) in meerdere arrondissementen.

De respondenten waren tussen de 25 en 71 jaar oud, met een gemiddelde leeftijd van 46 jaar. Het grootste deel van de respondenten was man ($n = 153$),

2 De lijst is gecontroleerd door de desbetreffende curator en het kantoor te 'googelen' en vervolgens te bekijken of bij het kantoor andere curatoren werkzaam waren dan die al op de lijst stonden.

een kleiner deel vrouw ($n = 37$) of non-binair ($n = 1$). Zes respondenten hebben geen antwoord gegeven op de vraag over hun geslacht. De respondenten hebben gemiddeld 20 jaar ervaring als advocaat (variërend tussen de 1 en 44 jaar ($SD = 10,8$)) en 17 jaar ervaring als curator (variërend tussen de 0 en 43 jaar ($SD = 11,2$)). Het grootste deel (79%) van de respondenten is lid van INSOLAD ($n = 156$). In tabel 6.1 is een overzicht gegeven van de arrondissementen waarin de respondenten worden benoemd en van de grootte van het kantoor waar de respondenten werkzaam zijn.

De respondenten behandelen uiteenlopende aantallen faillissementen. Zo waren de respondenten op het moment van invullen van de survey aangesteld als curator in tussen de 0 en 100 faillissementen met een gemiddelde van 11 faillissementen ($SD = 10,9$). De respondenten gaven aan gemiddeld tussen de 0 en 30 faillissementen per jaar te behandelen, met een gemiddelde van 7 ($SD = 4,7$). Ook het type faillissement dat de respondenten doorgaans behandelen is verschillend. De meest voorkomende typen faillissementen die de respondenten behandelden zijn retail ($n = 99$), horeca ($n = 91$), industrie ($n = 89$), bouw-nijverheid ($n = 81$) en dienstverlening ($n = 74$). Een aantal van de respondenten heeft aangegeven weleens in fraudefaillissementen te worden benoemd ($n = 88$).

Uit de resultaten van de interviewstudie bleek dat de rechtbanken in sommige arrondissementen bij de benoeming van curatoren werken met zogenaamde curatorenlijsten, waarbij curatoren worden ingedeeld op basis van hun ervaring. Ik heb de respondenten ook gevraagd op welke lijst voor benoemingen zij bij de rechtbank stonden. Een overzicht van de lijsten staat in tabel 6.2. Opvallend is dat een deel van de respondenten (13%) aangeeft niet te weten op welke lijst hij staat. Bij de optie 'anders, namelijk' werd vaak aangegeven dat de rechtbank in het arrondissement waar deze curatoren worden benoemd, niet werkt met lijsten of dat het benoemingsbeleid 'compleet niet transparant' is.

Tabel 6.2 Benoemingslijst rechtbank*

Benoemingslijst
Natuurlijke personen ($n = 39$)
Kleine bedrijven ($n = 54$)
Middelgrote bedrijven ($n = 78$)
Grote en/of complex geachte faillissementen ($n = 47$)
Anders ($n = 23$)
Weet ik niet ($n = 37$)

* De n voor deze tabel is 177.

6.3.2 Items en variabelen

Empirische begrippen

<i>Variabele</i>	Een variabele is iedere factor die verschillende waarden kan aannemen, oftewel die variabele is. Denk aan leeftijd of geslacht, maar ook de mate waarin iemand tevreden is (van laag tot hoog variërend).
<i>Onafhankelijke variabele</i>	Een onafhankelijke variabele is een variabele waarvan de onderzoeker verwacht dat deze variabele een effect heeft op een andere variabele (de afhankelijke variabele). Het is de verklarende of voorspellende variabele, doorgaans aangeduid met x . Denk aan de (onafhankelijke) variabele leeftijd die een effect kan hebben op de (afhankelijke) variabele salaris.
<i>Afhankelijke variabele</i>	Een afhankelijke (ook wel uitkomst)variabele is een variabele waarover de onderzoeker een voorspelling wil doen op basis van de waarde(n) van de onafhankelijke variabele(n). De afhankelijke variabele wordt doorgaans aangeduid met y . Denk aan de (afhankelijke) variabele salaris die voorspeld kan worden aan de hand van de (onafhankelijke) variabelen leeftijd en geslacht.
<i>Item</i>	Een item is een vraag of een stelling die in de survey is voorgelegd aan de respondenten. Het is een manier om een concept of variabele meetbaar te maken. Dat wordt operationaliseren genoemd.
<i>Likert-schaal</i>	Een Likert-schaal is een schaal van doorgaans 5 of 7 punten die wordt gebruikt om de antwoorden van respondenten op bepaalde items te registreren. Het gaat dan bijvoorbeeld om een schaal met de waarden 1 t/m 5 voor 'helemaal mee oneens', 'mee oneens', 'neutraal', 'mee eens' en 'helemaal mee eens'.
<i>Cronbach's alpha (α)</i>	De Cronbach's alpha (α) geeft de betrouwbaarheid van een meetinstrument weer. De alpha wordt vaak gebruikt om na te gaan of een combinatie van verschillende items een geschikte maatstaf is om de schaal voor een bepaalde variabele te meten. Er wordt dan gekeken naar de interne consistentie van de verschillende items.

– *De werkwijze van curatoren bij de aanpak van onregelmatigheden*

Uit de kwalitatieve interviewstudie kwam naar voren dat de werkwijze van curatoren bij de aanpak van onregelmatigheden verschillend is. Om die reden heb ik de respondenten om te beginnen stellingen voorgelegd die zien op de werkwijze van curatoren, zoals het gebruik van protocollen voor het oorzaken-

onderzoek en het uitbesteden van aansprakelijkheidsprocedures. Ik heb de respondenten tevens gevraagd de verschillende onregelmatigheden te rangschikken naar mate van ernst om zo meer inzicht te krijgen in het onderscheid tussen de verschillende typen onregelmatigheden. Bovendien bleek dat curatoren van mening verschillen over hoe de aanpak van onregelmatigheden vormgegeven zou moeten worden. Om die reden heb ik ook enkele vragen toegevoegd over hoe volgens de respondenten curatoren onregelmatigheden zouden moeten aanpakken (zie par. 6.4).

Om inzicht te krijgen in de onderlinge rangorde tussen de factoren die curatoren beïnvloeden bij de aanpak van onregelmatigheden heb ik de respondenten ook gevraagd om de gevonden belemmeringen uit de kwalitatieve studie te rangschikken van minst belemmerend naar meest belemmerend om zo inzicht te krijgen in wat naar de perceptie van curatoren de belangrijkste factor is om af te zien van het aanpakken van onregelmatigheden (zie par. 6.5.9).

Daarnaast zijn vragen toegevoegd die betrekking hebben op relevante achtergrondinformatie, die hiervoor al is besproken. Aan het einde van de vragenlijst heb ik respondenten de mogelijkheid geboden om toelichting te geven op de gegeven antwoorden of andersoortige opmerkingen achter te laten. De volledige survey is te vinden in appendix 3.

– *De bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken*

Bij het ontwikkelen van de vragenlijst en voor de ontwikkeling van de meet-instrumenten heb ik gebruikgemaakt van de resultaten van mijn kwalitatieve interviewstudie (hoofdstuk 4). De voorgelegde vragen en stellingen ('items') zijn gebaseerd op hetgeen de participanten hebben verteld tijdens de interviews. Ik heb geprobeerd om waar mogelijk aan te sluiten bij de formuleringen die de participanten hebben gebruikt tijdens de interviews zodat de items voor de respondenten van de survey zo herkenbaar mogelijk zouden zijn.

De belangrijkste variabelen zijn de afhankelijke variabele 'bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken' en de onafhankelijke variabelen 'financiële positie curator', 'taakopvatting – primair schuldeisersbelang', 'taakopvatting – ook fraudebestrijding', 'ervaring met fraudemeldingen', 'instrumentarium', 'verwachting van de rechtbank' en 'relatie met de rechtbank'. Alle variabelen worden gemeten aan de hand van een of meerdere items die worden bevraagd aan de hand van een Likertschaal van 1 tot en met 5. Wanneer voor een variabele meerdere items zijn gebruikt, wordt voor iedere respondent het gemiddelde van de scores op de items genomen om te komen tot een score voor de desbetreffende variabele.

De afhankelijke variabele 'bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken' is gemeten aan de hand van het item 'Ik onderneem actie wanneer ik onregelmatigheden signaleer'. Hoe hoger de score, des te meer de respondent bereid is om onregelmatigheden aan te pakken.

De onafhankelijke variabele 'financiële situatie curator' is gemeten aan de hand van de volgende items: 'Binnen de insolventieafdeling op mijn kantoor heb ik voldoende doorgroeikansen', 'Ik maak voldoende declarabele uren in de faillissementspraktijk om door te groeien binnen kantoor', 'Onder de streep haal ik uit faillissementen voldoende omzet ten opzichte van de gewerkte uren', 'De insolventieafdeling op mijn kantoor maakt voldoende omzet', 'De insolventieafdeling op mijn kantoor draait qua omzet in vergelijking met andere afdelingen goed' en 'De faillissementspraktijk is voor mijn kantoor rendabel'. Voor iedere participant neem ik weer het gemiddelde van de scores op deze items ($\alpha = 0,879$). Hogere scores zijn een indicatie dat de respondent in een goede financiële positie verkeert binnen zijn kantoor, waarbij het idee is dat hij het zich kan veroorloven om tijd te besteden aan de aanpak van onregelmatigheden.

De onafhankelijke variabele 'taakopvatting – primair schuldeisersbelang' is gemeten met het item 'De curator voert zijn werkzaamheden primair uit ten behoeve van de gezamenlijke schuldeisers'. Hogere scores zijn een indicatie dat de respondent van mening is dat zijn taak vooral is het behartigen van de belangen van de gezamenlijke schuldeisers.

De onafhankelijke variabele 'taakopvatting – ook fraudebestrijding' is gemeten aan de hand van het item 'De curator heeft een fraudebestrijdende rol'. Hogere scores zijn een indicatie dat de respondent van mening is dat de aanpak van onregelmatigheden en fraudebestrijding onderdeel is van zijn takenpakket.

De onafhankelijke variabele 'ervaring met fraudemeldingen' is gemeten aan de hand van de volgende items: 'Ik krijg reactie van het Centraal meldpunt Faillissementsfraude als ik een melding doe' en 'De fraudemeldingen die ik doe bij het Centraal Meldpunt Faillissementsfraude worden opgepakt'. Voor iedere respondent heb ik het gemiddelde van de scores op deze twee items genomen ($\alpha = 0,726$). Hogere scores zijn een indicatie dat de eerdere ervaringen van de respondent met het doen van fraudemeldingen positief zijn.

De onafhankelijke variabele 'instrumentarium' is gemeten aan de hand van de items 'Ik heb het gevoel dat ik voldoende mogelijkheden heb om onregelmatig handelende bestuurders aan te pakken' en 'Het Nederlands wettelijk kader biedt mij voldoende mogelijkheden om een succesvolle claim in te stellen tegen bestuurders die onregelmatig hebben gehandeld'. Voor iedere respondent heb ik het gemiddelde van de scores op deze twee items genomen ($\alpha = 0,702$). Hogere scores zijn een indicatie dat de respondent van mening is dat zijn gereedschapskist toereikend is om onregelmatigheden aan te pakken.

De onafhankelijke variabele 'visie van de rechtbank' is gemeten aan de hand van het item 'De rechters-commissarissen in mijn arrondissement verwachten dat ik onregelmatigheden in faillissementen aanpak'. Hogere scores zijn een indicatie dat de respondent meent dat de rechtbank van hem verwacht dat hij onregelmatigheden aanpakt.

De onafhankelijke variabele 'relatie met de rechtbank' is gemeten aan de hand van de volgende items: 'Ik ben positief over de samenwerking met de rechtbank', 'De rechtbank organiseert voldoende evaluatiemomenten waarin ik feedback krijg over de wijze waarop ik faillissementen afwikkel', 'Ik heb het gevoel dat de rechtbank open staat voor feedback op de (samenwerking met) de rechters-commissarissen', 'Als ik het niet eens ben met een rechter-commissaris, dan voel ik me vrij dat met diegene te delen', 'Ik weet wat de rechtbank van mij verwacht bij de afwikkeling van faillissementen', 'Het benoemingsbeleid bij mijn rechtbank is transparant', 'Het benoemingsbeleid bij mijn rechtbank is eerlijk' en 'De rechtbank houdt er bij de benoeming van curatoren rekening mee dat lege boedels eerlijk verdeeld worden onder de kantoren in mijn faillissement'. Voor iedere respondent wordt weer het gemiddelde van de scores op deze items genomen ($\alpha = 0,829$). Hogere scores zijn een indicatie dat de respondent het gevoel heeft dat er een goede relatie bestaat tussen de curator en de rechtbank.

6.3.3 Toetsing van hypothesen

Empirische begrippen

<i>Intervalvariabelen</i>	Intervalvariabelen zijn variabelen waarvan de waarden schaalpunten vertegenwoordigen. De verschillen tussen de schaalpunten worden in getallen uitgedrukt. Intervalvariabelen kennen een ordening en een vaste afstand tussen twee getallen.
<i>Bivariate analyse</i>	Een bivariate analyse ziet op het testen van een verband tussen twee variabelen. Correlaties zijn hier een voorbeeld van.
<i>Regressieanalyse</i>	Een regressieanalyse is een statistische analysetechniek die ziet op het voorspellen van een bepaalde uitkomst voor de afhankelijke variabele op basis van informatie over andere (onafhankelijke) variabelen. We spreken dan van een regressie van de onafhankelijke variabele op de afhankelijke variabele. Bij enkelvoudige regressie is sprake van één onafhankelijke variabele. Bij meervoudige of multiële regressie is er meer dan één onafhankelijke variabele.
<i>Significantie</i>	Statistische significantie geeft aan of het gevonden verband te verklaren is door toeval. Als een bepaalde uitkomst statistisch significant is, betekent dat dat het gevonden verband (waarschijnlijk) niet op toeval berust.

Significantieniveau Het significantieniveau (uitgedrukt middels de α of de p-waarde) is een drempelwaarde die de onderzoeker vooraf kiest. Als de p-waarde onder de vooraf vastgestelde drempel ligt, betekent dat dat het gevonden verband statistisch significant is. Een significantieniveau van 0,05 is het meest gebruikelijk. Dat betekent dat er een kans is van 5% dat de gevonden samenhang niet bestaat.

In dit onderzoek lopen de scores van participanten op een bepaalde variabele van 1 (lage score) tot 5 (hoge score). In tegenstelling tot nominale variabelen vertegenwoordigen de intervalvariabelen in dit onderzoek wel een numerieke waarde. Om die reden wordt de *Pearson's correlatiecoëfficiënt* (r) gebruikt om te bepalen of er een significant verband bestaat tussen twee variabelen en om informatie te verkrijgen over de sterkte van de samenhang. Om de hypothesen met betrekking tot de invloed van de verschillende variabelen op de bereidheid te testen, wordt echter een meervoudige regressieanalyse gebruikt, die de samenhang tussen een onafhankelijke variabele en de afhankelijke variabele schat en daarbij controleert voor een aantal andere variabelen. Deze analyse geeft dus inzicht in meerdere onafhankelijke variabelen in relatie tot één afhankelijke variabele. De afhankelijke variabele is zoals aangegeven de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken (gemeten op een schaal van 1 tot en met 5).

6.4 RESULTATEN: DE WERKWIJZE VAN CURATOREN BIJ DE AANPAK VAN ON-REGELMATIGHEDEN

6.4.1 Introductie

De resultaten van de interviewstudie laten zien dat curatoren uiteenlopende werkwijzen hebben bij de aanpak van onregelmatigheden. Om deze reden heb ik curatoren verschillende vragen en stellingen voorgelegd over de wijze waarop zij onregelmatigheden aanpakken. Hierbij bespreek ik achtereenvolgens de verschillende fasen die een curator kan doorlopen: de signaleringsfase (par. 6.4.2) de beoordelingsfase (par. 6.4.3) en de redresseringsfase (par. 6.4.4).

6.4.2 De signaleringsfase

De eerste fase bij de aanpak van onregelmatigheden is de signaleringsfase. In deze fase voert de curator het oorzakenonderzoek uit en houdt hij zijn oren en ogen open voor eventuele onregelmatigheden. In hoofdstuk 4 heb ik op basis van de interviewstudie geconcludeerd dat curatoren vrijwel altijd een oorzakenonderzoek uitvoeren, maar dat de wijze waarop invulling wordt

gegeven aan dat onderzoek verschilt. De tabellen 6.3 en 6.4 geven inzicht in de werkwijze van curatoren met betrekking tot het oorzakenonderzoek. De resultaten van de survey bevestigen het resultaat van de interviewstudie dat curatoren vrijwel altijd een oorzakenonderzoek uitvoeren. Ik heb de respondenten ook gevraagd in hoeverre zij het eens zijn met de stelling dat in ieder faillissement een oorzakenonderzoek plaats *moet* vinden. De resultaten van de interviewstudie laten immers zien dat sommige curatoren menen dat een oorzakenonderzoek niet in ieder faillissement hoeft plaats te vinden. De meningen over die stelling zijn verdeeld, maar bijna 30% van de respondenten is het (helemaal) niet met de stelling eens en nog eens 20% beantwoordt deze stelling neutraal. Het lijkt er dus op dat sommige curatoren het oorzakenonderzoek wel uitvoeren, terwijl zij van mening zijn dat dit niet zou moeten.

Tabel 6.3 Het oorzakenonderzoek*

Stelling	Nooit	Zelden	Soms	Vaak	(Bijna) altijd
Ik voer een oorzakenonderzoek uit in faillissement	0% (n = 0)	1% (n = 2)	4% (n = 5)	28% (n = 40)	67% (n = 94)
Ik voer een oorzakenonderzoek uit aan de hand van een vooraf vastgesteld protocol	18% (n = 25)	29% (n = 41)	29% (n = 41)	16% (n = 23)	8% (n = 11)

* De percentages tellen niet precies op tot 100%, omdat de percentages zijn afgerond. De n voor deze tabel is 141.

Tabel 6.4 Het oorzakenonderzoek*

Stelling	Helemaal niet mee eens	Niet mee eens	Neutraal	Mee eens	Helemaal mee eens
In ieder faillissement moet een oorzakenonderzoek plaatsvinden	3% (n = 5)	26% (n = 40)	20% (n = 30)	39% (n = 60)	12% (n = 19)
Het oorzakenonderzoek moet in het belang van de gezamenlijke schuldeisers zijn	1% (n = 2)	16% (n = 25)	19% (n = 29)	51% (n = 78)	13% (n = 20)
Het oorzakenonderzoek mag achterwege blijven indien de boedel niet voldoende middelen bevat	6% (n = 10)	50% (n = 77)	18% (n = 27)	20% (n = 31)	6% (n = 9)
Het oorzakenonderzoek mag achterwege blijven indien op voorhand duidelijk is dat bestuurders of andere mogelijk aansprakelijke personen geen verhaal bieden	5% (n = 8)	44% (n = 68)	17% (n = 26)	27% (n = 42)	6% (n = 10)
Het oorzakenonderzoek moet worden uitgevoerd aan de hand van een vooraf vastgesteld protocol	5% (n = 8)	39% (n = 60)	27% (n = 42)	25% (n = 38)	4% (n = 6)

<i>Stelling</i>	<i>Helemaal niet mee eens</i>	<i>Niet mee eens</i>	<i>Neutraal</i>	<i>Mee eens</i>	<i>Helemaal mee eens</i>
De curator moet het oorzakenonderzoek in beginsel zelf uitvoeren (d.w.z. zonder inschakeling van derden anders dan kantoorgenoten)	6% (n = 9)	31% (n = 47)	23% (n = 36)	33% (n = 51)	7% (n = 11)
Curatoren zijn voldoende geëquipeerd om het oorzakenonderzoek uit te voeren	1% (n = 1)	14% (n = 22)	25% (n = 39)	49% (n = 76)	10% (n = 16)
Curatoren zijn voldoende onafhankelijk om het oorzakenonderzoek uit te voeren	0% (n = 0)	6% (n = 10)	13% (n = 20)	58% (n = 89)	23% (n = 35)
Het hoofddoel van het oorzakenonderzoek moet zijn het verkrijgen van een gedetailleerd inzicht in de feitelijke gang van zaken voorafgaand aan het faillissement	1% (n = 2)	18% (n = 28)	20% (n = 31)	51% (n = 79)	9% (n = 14)
Het hoofddoel van het oorzakenonderzoek moet zijn het genereren van extra middelen voor de boedel	3% (n = 5)	37% (n = 57)	19% (n = 29)	33% (n = 51)	8% (n = 12)

* De percentages tellen niet precies op tot 100%, omdat de percentages zijn afgerond. De *n* voor deze tabel is 154.

Uit de resultaten van de interviewstudie blijkt dat sommige curatoren van mening zijn dat het oorzakenonderzoek achterwege kon worden gelaten wanneer er onvoldoende boedel was of wanneer duidelijk was dat er geen verhaalsmogelijkheden waren. De respondenten van de survey waren het grotendeels (56%) oneens met de stelling dat het oorzakenonderzoek achterwege mag blijven indien de boedel niet voldoende middelen bevat, maar ook hierover verschillen de respondenten duidelijk van mening. De stelling dat het oorzakenonderzoek achterwege mag blijven indien op voorhand al duidelijk is dat bestuurders of andere mogelijk aansprakelijke personen geen verhaal bieden, kan op iets meer steun rekenen; 33% van de respondenten was het (helemaal) eens met die stelling. Toch heeft ongeveer 50% van de respondenten aangegeven het niet (helemaal) met deze stelling eens te zijn.

De resultaten van de interviewstudie laten ook zien dat sommige curatoren het oorzakenonderzoek alleen uitoefenen als dat in het belang is van de gezamenlijke crediteuren terwijl andere curatoren het oorzakenonderzoek beschouwden als behartiging van meer algemene belangen en het oorzakenonderzoek dus altijd uitvoeren. Om die reden heb ik de respondenten ook gevraagd in hoeverre zij het eens zijn met de stelling dat het oorzakenonderzoek in het belang *moet* zijn van de gezamenlijke schuldeisers. Ongeveer 64% van de respondenten was het (helemaal) eens met deze stelling. Deze stelling raakt ook de belangenbehartiging van de curator. Over die belangenbehartiging kom ik in paragraaf 6.5.3 nog nader te spreken.

Uit de resultaten van de interviewstudie blijkt bovendien dat er geen consensus bestaat over de wijze waarop het oorzakenonderzoek moet worden uitgevoerd. Een van de discussiepunten is het gebruik van protocollen. De resultaten van de survey laten zien dat er inderdaad geen consensus bestaat over het gebruik van protocollen. Het grootste deel van de respondenten gaf aan zelden (29%) of nooit (18%) een protocol te gebruiken. Ik heb de respondenten ook gevraagd of zij vinden dat het oorzakenonderzoek *moet* worden uitgevoerd aan de hand van een vooraf vastgesteld protocol. Ongeveer 44% was het (helemaal) niet eens met deze stelling, terwijl 29% van de respondenten heeft aangegeven het (helemaal) eens te zijn met de stelling. Ook hier blijkt dat curatoren uiteenlopende meningen hebben over hoe het oorzakenonderzoek uitgevoerd moet worden. Opvallend is dat er een verschil bestaat tussen wat respondenten aangeven te doen en wat respondenten menen dat zij zouden moeten doen.

Bovendien blijkt uit de interviewstudie dat er verschillende meningen bestaan over wie het oorzakenonderzoek uit zou moeten voeren. Ik heb de respondenten gevraagd in hoeverre zij het eens zijn met de stelling dat curatoren het oorzakenonderzoek in beginsel zelf (dat wil zeggen zonder inschakeling van derden anders dan kantoorgenoten) *moeten* uitvoeren. Ook over deze vraag bestaat bij de respondenten van de survey geen consensus: ongeveer 40% van de respondenten is het (helemaal) eens met de stelling en ongeveer 47% is het (helemaal) oneens met de stelling.

De resultaten van de interviewstudie laten daarnaast zien dat sommige curatoren van mening zijn dat een derde het oorzakenonderzoek zou moeten uitvoeren, omdat zij vonden dat curatoren onvoldoende geëquipeerd en/of onafhankelijk zijn om dat onderzoek uit te voeren. Ik heb dit voorgelegd aan de respondenten. Ruim 59% van de respondenten was het (helemaal) eens met de stelling dat curatoren voldoende geëquipeerd zijn om het oorzakenonderzoek uit te voeren. Met de stelling dat curatoren voldoende onafhankelijk zijn om het oorzakenonderzoek uit te voeren is ruim 81% van de respondenten het (helemaal) eens. Opvallend is dus dat weinig respondenten menen dat curatoren niet voldoende geëquipeerd of onafhankelijk zijn om het oorzakenonderzoek uit te voeren, terwijl meerdere participanten tijdens de interviewstudie het tegenovergestelde aangaven.

De resultaten van de interviewstudie lieten ook zien dat er onder curatoren geen consensus bestaat over het doel van een oorzakenonderzoek. Sommige curatoren zagen het oorzakenonderzoek als een middel om extra inkomsten te genereren voor de boedel terwijl andere curatoren weer van mening waren dat het doel van het onderzoek juist is om een feitelijk overzicht te krijgen van hetgeen zich voorafgaand aan het faillissement heeft afgespeeld. Ook deze stellingen heb ik weer voorgelegd aan de respondenten. Ruim 60% van de respondenten was het (helemaal) eens met de stelling dat het hoofddoel van het oorzakenonderzoek moet zijn het verkrijgen van een gedetailleerd inzicht in de feitelijke gang van zaken voorafgaand aan het faillissement. Een kleiner

deel van de respondenten (41%) is het (helemaal) eens met de stelling dat het hoofddoel van het oorzakenonderzoek moet zijn het genereren van extra middelen voor de boedel. Ook hier blijkt weer dat er geen consensus bestaat over het hoofddoel van het oorzakenonderzoek.

6.4.3 De beoordelingsfase

Vervolgens komt de curator toe aan een beoordeling van hetgeen hij in de signaleringsfase heeft waargenomen. In deze beoordelingsfase bekijkt de curator of de gang van zaken voorafgaand aan een faillissement kan worden gekwalificeerd als onregelmatig. Ik heb onregelmatigheden eerder gekwalificeerd als onrechtmatig of frauduleus handelen waardoor het faillissement (mede) is veroorzaakt, de afwikkeling van het faillissement wordt bemoeilijkt of waardoor schuldeisers zijn benadeeld (hoofdstuk 2).

In hoofdstuk 5 kwam ik tot de conclusie dat in ruim 45% van de onderzochte faillissementen volgens het faillissementsverslag sprake was van onregelmatigheden. Ik heb toen betoogd dat het daadwerkelijke aantal onregelmatigheden hoger zou liggen, omdat ik denk dat curatoren niet iedere onregelmatigheid in het faillissementsverslag vermelden. Om die reden heb ik de respondenten ook gevraagd naar de aantallen onregelmatigheden die zij tegenkomen. Tabel 6.5 geeft inzicht in de resultaten. De resultaten laten zien dat gemiddeld in 44% van de faillissementen volgens curatoren sprake is van onregelmatigheden. Dit percentage komt overeen met de resultaten van de analyse van faillissementsverslagen en is dus niet hoger, zoals ik eerder voorspelde. Ook het percentage waarin volgens curatoren sprake was van (kennelijk) onbehoorlijk bestuur (35,7%) komt overeen, aangezien de documentenanalyse liet zien dat in 31% van de onderzochte faillissementen sprake was van (kennelijk) onbehoorlijk bestuur. Opvallend is dat het percentage gerapporteerde fraude in de documentenanalyse (5%) aanzienlijk lager lag dan het percentage dat de respondenten van de survey rapporteren (22,5%).

*Tabel 6.5 Het aantal onregelmatigheden in faillissementen**

<i>Vraag</i>	<i>Gemiddelde</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>SD</i>
In hoeveel procent van de door u afgewikkelde faillissementen was naar uw mening sprake van (kennelijk) onbehoorlijk bestuur?	35,7%	9%	80%	16,3
In hoeveel procent van de door u afgewikkelde faillissementen was naar uw mening sprake van paulianeus handelen?	31,6%	0%	81%	17,2
In hoeveel procent van de door u afgewikkelde faillissementen was naar uw mening sprake van frauduleus handelen?	22,5%	1%	83%	14,8

Vraag	Gemiddelde	Minimum	Maximum	SD
In hoeveel procent van de door u afgewikkelde faillissementen kwam naar uw mening een (of meerdere) van bovengenoemde onregelmatigheden voor?	44,3%	5%	91%	21,1
Hoeveel procent van de door u afgewikkelde faillissementen was naar uw mening veroorzaakt door het bestuur?	36,2%	1%	100%	20,9

* De *n* voor deze tabel is 151.

De resultaten van de interviewstudie laten voorts zien dat curatoren bij de beoordeling van gedragingen niet direct een onderscheid maken tussen onverantwoordelijk (onrechtmatig) en malafide (frauduleus) handelen. Om inzicht te krijgen in de wijze waarop curatoren een bepaalde gedraging beoordelen en kwalificeren als onbehoorlijk, paulianeus of frauduleus, heb ik de respondenten gevraagd om de verschillende onregelmatigheden te rangschikken van meest ernstig (1) naar minst ernstig (3). Tabel 6.6 geeft inzicht in de rangschikking van de curatoren. De respondenten hebben aangegeven frauduleus handelen het meest ernstig te vinden, gevolgd door (kennelijk) onbehoorlijk bestuur en paulianeus handelen. Opvallend is dat respondenten geen duidelijke rangorde hebben aangebracht tussen paulianeus handelen en (kennelijk) onbehoorlijk bestuur en dat de meningen daarover dus verdeeld zijn, maar dat frauduleus handelen wel duidelijk als meest ernstig wordt beoordeeld.

Tabel 6.6 Beoordeling van onregelmatigheden*

	Gemiddelde plek	Meest gekozen plek	SD
Frauduleus handelen	1,41	1 (77%)	0,77
(Kennelijk) onbehoorlijk bestuur	2,18	2 (53%)	0,66
Paulianeus handelen	2,41	3 (50%)	0,64

* De *n* voor deze tabel is 151.

6.4.4 De redresseringsfase

De laatste fase bij de aanpak van onregelmatigheden is de redresseringsfase. Er bestaan verschillende vormen van redresseren, te weten een schikking, een bestuursdersaansprakelijkheidsprocedure, een actie op grond van de faillissementspauliana en een fraudemelding en/of aangifte. De resultaten van de interviewstudie lieten zien dat curatoren ook in de redresseringsfase verschillende werkwijzen hebben. De tabellen 6.7, 6.8 en 6.9 geven inzicht in de visie van de respondenten op de redresseringsfase.

Tabel 6.7 De redresseringsfase*

Stelling	Nooit	Zelden	Soms	Vaak	(Bijna) altijd
Ik meld geconstateerde onregelmatigheden bij de rechter-commissaris	1% (n = 1)	0% (n = 0)	7% (n = 10)	22% (n = 31)	70% (n = 99)
Ik onderneem actie wanneer ik onregelmatigheden signaleer	0% (n = 0)	1% (n = 2)	16% (n = 23)	51% (n = 72)	31% (n = 44)
Ik doe melding van fraude bij het Centraal Meldpunt Faillissementsfraude bij (vermoedens van) frauduleus handelen	4% (n = 5)	11% (n = 16)	23% (n = 33)	26% (n = 37)	35% (n = 50)
Ik vorder een civielrechtelijk bestuursverbod indien aan een van de gronden is voldaan	42% (n = 59)	31% (n = 44)	15% (n = 21)	6% (n = 9)	5% (n = 7)
Als ik een bestuurdersaansprakelijkheidsprocedure voer, dan laat ik me bijstaan door een advocaat van een ander kantoor	46% (n = 65)	24% (n = 34)	23% (n = 32)	5% (n = 7)	2% (n = 3)

* De percentages tellen niet precies op tot 100%, omdat de percentages zijn afgerond. De *n* voor deze tabel is 141.

Tabel 6.8 De redresseringsfase*

Stelling	Helemaal niet mee eens	Niet mee eens	Neutraal	Mee eens	Helemaal mee eens
De curator moet onregelmatig handelen (door bijv. bestuurders) altijd aanpakken	4% (n = 7)	31% (n = 54)	27% (n = 46)	31% (n = 54)	6% (n = 11)
De curator moet melding of aangifte doen van fraude	2% (n = 3)	12% (n = 16)	19% (n = 26)	47% (n = 65)	21% (n = 29)
De curator moet een bestuursverbod vorderen indien aan een van de gronden is voldaan	5% (n = 7)	29% (n = 41)	39% (n = 54)	23% (n = 32)	4% (n = 6)
De curator mag niet schikken indien sprake is van fraude	14% (n = 19)	63% (n = 88)	17% (n = 24)	5% (n = 7)	1% (n = 1)

* De percentages tellen niet precies op tot 100%, omdat de percentages zijn afgerond. De *n* voor deze tabel is 136 voor de derde stelling, 172 voor de eerste stelling en 139 voor de andere twee stellingen.

Wanneer de curator onregelmatigheden constateert, is het de bedoeling dat hij die onregelmatigheden in ieder geval meldt bij de rechter-commissaris (artikel 68 Fw). Deze meldingsplicht is een belangrijk aspect in de beleidstheorie, aangezien de wetgever verwacht dat curatoren onregelmatigheden altijd melden bij de rechter-commissaris en dit in 2017 in artikel 68 lid 2 Fw ook wettelijk verplicht heeft gesteld (hoofdstuk 2). Om die reden heb ik respondenten gevraagd of zij geconstateerde onregelmatigheden melden bij de rechter-commissaris. Ruim 70% van de respondenten heeft aangegeven onregelmatigheden (bijna) altijd te melden en 22% van de respondenten doet dit vaak.

Als de curator constateert dat sprake is van onregelmatigheden, moet hij beslissen of hij gaat redresseren en zo ja, welke redresseringsvorm hij het meest geschikt acht. De resultaten van de documentenanalyse van faillissementsverslagen (hoofdstuk 5) laten zien dat de curatoren gemiddeld 46% van de geconstateerde onregelmatigheden redresseren. Dit betekent dat curatoren niet altijd actie ondernemen als zij onregelmatigheden signaleren. Om deze reden heb ik de respondenten gevraagd naar de frequentie waarin zij actie ondernemen. Slechts 31% geeft aan (bijna) altijd actie te ondernemen, 51% doet dat naar eigen zeggen vaak en 15% soms. Ik heb curatoren ook gevraagd of zij vinden dat de curator onregelmatigheden altijd *moet* aanpakken. Slechts 37% van de respondenten was het (helemaal) eens met de stelling dat curatoren onregelmatigheden altijd moeten aanpakken.

Tabel 6.9 Redresseringsaantallen in faillissementen*

Vraag	Gemiddelde	Minimum	Maximum	SD
In hoeveel procent van de door u afgewikkelde faillissementen bent u tot een schikking met het bestuur gekomen vanwege onregelmatig handelen?	39,0%	0%	100%	25,7
In hoeveel procent van de door u afgewikkelde faillissementen hebt u met succes een of meer rechtshandelingen op grond van de faillissementspauliana vernietigd?	29,3%	0%	90%	23,4
In hoeveel procent van de door u afgewikkelde faillissementen bent u een bestuurdersaansprakelijkheidsprocedure gestart?	15,1%	0%	55%	12,6
In hoeveel procent van de door u afgewikkelde faillissementen heeft u een melding van faillissementsfraude bij het Centraal Meldpunt Faillissementsfraude gedaan?	20,6%	0%	100%	19,1
In hoeveel procent van de door u afgewikkelde faillissementen heeft u een vordering ingesteld tot het opleggen van een civielrechtelijk bestuursverbod?	2,6%	0%	45%	6,2

* De *n* voor deze tabel is 140 voor de laatste vraag en 141 voor de andere vragen.

Als de curator heeft besloten dat hij gaat redresseren, zijn er verschillende redresseringsvormen beschikbaar. De resultaten van de interviewstudie lieten zien dat curatoren de voorkeur geven aan civielrechtelijke redresseringsmogelijkheden, in het bijzonder het treffen van een schikking met bestuurders. De resultaten van de survey laten zien dat respondenten in gemiddeld 39% van de door hen afgewikkelde faillissementen een schikking hebben getroffen met bestuurders vanwege onregelmatig handelen. De respondenten hebben tevens aangegeven dat zij in gemiddeld 29% van de door hen afgewikkelde faillissementen een rechtshandeling hebben vernietigd op grond van de faillissementspauliana. Curatoren hebben voorts de mogelijkheid om een bestuurdersaansprakelijkheidsprocedure te starten. De respondenten hebben aangegeven dat

zij in gemiddeld 15% van de door hen afgewikkelde faillissementen een bestuurdersaansprakelijkheidsprocedure zijn gestart.

De resultaten van de interviewstudie lieten zien dat er geen consensus bestond over de vraag wie de aansprakelijkheidsprocedure zou moeten voeren. Om die reden heb ik respondenten ook gevraagd of zij zich bij het voeren van een aansprakelijkheidsprocedure laten bijstaan door (een advocaat van) een ander kantoor. Het grootste deel van de respondenten geeft aan dit nooit (46%) of zelden (24%) te doen.

Een andere mogelijkheid die de curator heeft is het doen van een melding van faillissementsfraude bij het Centraal Meldpunt Faillissementsfraude. De resultaten van de analyse van faillissementsverslagen lieten zien dat de redresseringsratio van frauduleus handelen ontzettend hoog was (90%). Uit de resultaten van de interviewstudie bleek echter dat frauduleus handelen juist niet altijd werd aangepakt. Om die reden heb ik aan de respondenten gevraagd of zij melding doen van frauduleus handelen bij het Centraal Meldpunt Faillissementsfraude. Ruim 35% van de respondenten heeft aangegeven (bijna) altijd melding te doen van faillissementsfraude. Ruim 26% doet dat naar eigen zeggen vaak, 23% soms. De respondenten hebben voorts aangegeven in gemiddeld 21% van de door hen afgewikkelde faillissementen een fraudemelding gedaan te hebben. Dit getal komt overeen met het resultaat dat gemiddeld in 22% van de faillissementen sprake is van frauduleus handelen. De resultaten van de interview suggereerden tevens dat sommige curatoren het doen van een fraudemelding bij het CMF of een aangifte niet tot hun takenpakket vonden passen. Om die reden heb ik respondenten ook gevraagd in hoeverre zij het eens waren met de stelling dat curatoren melding of aangifte *moeten* doen in geval van fraude. Het grootste deel van de respondenten is het (helemaal) eens met deze stelling (68%).

Een andere mogelijkheid om onregelmatigheden te redresseren is het vorderen van een civielrechtelijk bestuursverbod. De resultaten van de interviewstudie suggereerden dat curatoren nauwelijks een bestuursverbod vorderden. Om die reden heb ik respondenten gevraagd naar de frequentie waarin zij een civielrechtelijk bestuursverbod vorderen indien aan een van de gronden is voldaan. Een ruime meerderheid van 73% van de respondenten heeft aangegeven dit nooit of zelden te doen. De respondenten hebben voorts aangegeven dat zij gemiddeld in 3% van de door hen afgewikkelde faillissementen een vordering hebben ingesteld tot het opleggen van een civielrechtelijk bestuursverbod. Ik heb de respondenten ook gevraagd in hoeverre zij het eens zijn met de stelling dat curatoren een bestuursverbod *moeten* vorderen indien aan een van de gronden is voldaan. Ruim 34% van de curatoren heeft aangegeven het (helemaal) niet met deze stelling eens te zijn. Ongeveer 27% is het (helemaal) met de stelling eens. De meningen lopen hierover dus duidelijk uiteen.

6.4.5 Afsluitend

De resultaten van de surveystudie geven inzicht in de werkwijze van curatoren bij de aanpak van onregelmatigheden. Zo blijkt dat de respondenten wel van mening zijn dat in ieder faillissement een oorzakenonderzoek moet worden uitgevoerd, maar bestaat er geen consensus over hoe deze signaleringsfase moet worden ingevuld. Voorts laten de resultaten zien dat respondenten in de beoordelingsfase regelmatig tot de conclusie komen dat sprake is van onregelmatig handelen. In ruim 44% van de faillissementen is volgens respondenten sprake van onregelmatigheden. Daarnaast laten de resultaten zien dat respondenten tijdens de redresseringsfase kiezen voor verschillende werkwijzen, zoals het inschakelen van een derde als advocaat. Kortom, de resultaten laten zien dat geen consistentie bestaat in de wijze waarop curatoren onregelmatigheden aanpakken.

6.5 RESULTATEN: DE BEREIDHEID VAN CURATOREN OM ONREGELMATIGHEDEN AAN TE PAKKEN

6.5.1 Algemeen

Naast vragen en stellingen over de werkwijze van curatoren, heb ik de respondenten ook gevraagd welke factoren hen beïnvloeden bij de aanpak van onregelmatigheden. Deze factoren zijn gebaseerd op mijn besluitvormingstheorie uit hoofdstuk 4. De besluitvormingstheorie suggereert dat er zeven factoren zijn die curatoren beïnvloeden bij de aanpak van onregelmatigheden. Die factoren zijn onder te verdelen in factoren die samenhangen met een specifiek faillissement (het boedelbelang (factor 1) en het financiële belang van de curator (factor 2)), factoren die samenhangen met (de persoon van) de curator (de persoonlijke taakopvatting (factor 3), de opvatting over het beschikbare gereedschap (factor 4) en eerdere ervaringen met fraudemeldingen (factor 5)) en factoren die samenhangen met de visie van de rechtbank (de mate waarin de rechtbank de aanpak stimuleert of ontmoedigt (factor 6) en daarmee samenhangend de afhankelijkheidsrelatie tussen de curator en de rechtbank (factor 7)). Hierna volgt toetsing van de besluitvormingstheorie aan de hand van de in paragraaf 6.2 geformuleerde hypothesen.

6.5.2 Descriptieve statistieken

Tabel 6.10 geeft inzicht in de descriptieve statistieken van de variabelen en de correlaties tussen de verschillende variabelen. Deze abstracte tabel geeft allereerst inzicht in de gemiddelde waarde (M) en de standaarddeviatie (SD) van de variabelen. De tabel laat daarnaast zien in hoeverre de studievariabelen

met elkaar samenhangen. Hieronder bespreek ik de resultaten van de correlaties. Vervolgens ga ik in de hierna volgende paragrafen nader in op hoe de verschillende factoren samenhangen met de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken.

Empirische begrippen

<i>Standaarddeviatie</i>	De standaarddeviatie (<i>SD</i>) geeft de mate van spreiding aan in de antwoorden van de respondenten.
<i>Correlatie</i>	Correlatie is de samenhang tussen twee variabelen. Een perfecte samenhang heeft de correlatiewaarde 1. Er kunnen op basis van correlaties geen uitspraken worden gedaan over causaliteit (oorzaak-gevolgrelaties).

De correlatietabel laat zien dat er een significante samenhang bestaat tussen de financiële positie van de curator en de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken. Met andere woorden, hoe beter de financiële positie van de curator (binnen zijn kantoor), des te meer de curator bereid is om onregelmatigheden aan te pakken. Dit resultaat ondersteunt hypothese 1. Opvallend is dat er ook een significante samenhang is gevonden tussen de financiële positie van de curator en zijn taakopvatting en tussen de financiële positie van de curator en zijn relatie met de rechtbank. Dat betekent dat hoe meer de curator van mening is dat zijn taak primair ziet op het behartigen van de belangen van de schuldeisers, des te beter zijn financiële positie (binnen kantoor) is. Tevens geldt dat hoe beter de relatie met de rechtbank is, des te beter de financiële positie van de curator is.

De tabel laat bovendien zien dat de opvatting dat de taak van de curator primair ziet op het behartigen van de belangen van de gezamenlijke schuldeisers niet significant samenhangt met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken. De opvatting dat de taak van de curator ook de aanpak van onregelmatigheden omvat, hangt wel significant samen met de bereidheid. Dat betekent dat hoe meer de curator van mening is dat de aanpak van onregelmatigheden ook onder zijn taak valt, des te meer hij bereid zal zijn om onregelmatigheden aan te pakken. Deze resultaten ondersteunen hypothese 2 gedeeltelijk.

Ik heb geen significante samenhang gevonden tussen de ervaring met fraudemeldingen en de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken. De samenhang tussen het instrumentarium en de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken is wel significant. Dat betekent dat hoe meer de curator het gevoel heeft dat zijn instrumentarium toereikend is om onregelmatigheden aan te pakken, des te meer hij bereid zal zijn om onregelmatigheden aan te pakken. Deze resultaten ondersteunen hypothese 3, maar niet hypothese 4.

Wel heb ik een significante samenhang gevonden tussen de gepercipieerde visie van de rechtbank en de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken. Dat betekent dat hoe belangrijker de rechtbank de aanpak van

onregelmatigheden volgens de curator vindt, des te meer de curator bereid zal zijn om onregelmatigheden aan te pakken. Opvallend is dat de visie van de rechtbank ook significant samenhangt met de opvatting dat de aanpak van onregelmatigheden een onderdeel is van de taak van de curator. Dat betekent dat hoe belangrijker de rechtbank de aanpak van onregelmatigheden in de ogen van de curator vindt, des te meer de curator zal menen dat de aanpak van onregelmatigheden onder zijn taak valt. Bovendien bestaat er een significante samenhang tussen de visie van de rechtbank en de relatie met de rechtbank. Deze resultaten ondersteunen hypothese 5.

Tabel 6.10 Descriptieve statistiek en correlaties[†]

Variable	M	SD	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1. Bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken	4,12	0,72	(1)							
2. Financiële positie curator	3,36	0,75	0,215*	(1)						
3. Taakopvatting - primair schuldeisers belang	2,99	1,03	0,072	0,225**	(1)					
4. Taakopvatting - ook fraudebestrijding	3,47	0,95	0,212*	0,005	-0,003	(1)				
5. Beschikbare instrumentarium	3,61	0,80	0,167*	0,103	0,077	-0,045	(1)			
6. Ervaringen met fraudemeldingen	3,04	0,98	0,139	0,011	-0,030	0,064	0,094	(1)		
7. Visie van de rechtbank	3,87	0,63	0,270**	0,113	0,060	0,325**	0,051	0,171*	(1)	
8. Relatie met de rechtbank	3,32	0,55	0,138	0,355**	0,224**	0,071	0,222**	0,114	0,261**	(1)

[†] * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

6.5.3 Het financiële belang van de curator

Een van de redenen waarom curatoren volgens de besluitvormingstheorie niet snel geneigd zijn om onregelmatigheden aan te pakken, is dat er volgens hen vaak geen vergoeding beschikbaar is voor de uren die zijn gemoeid met die aanpak. Om die reden heb ik de respondenten bevraagd over de legeboedelproblematiek. De resultaten staan in tabel 6.11. De resultaten laten zien dat in ongeveer 70% van de faillissementen geen uitkering kan worden gedaan aan de faillissementsschuldeisers en in ruim 37% van de faillissementen (ook) geen uitkering kan worden gedaan aan de boedelschuldeisers. Ongeveer 30% van de gemaakte uren wordt volgens de respondenten afgeschreven.

Tabel 6.11 De legeboedelproblematiek

Vraag	Gemiddelde	Minimum	Maximum	SD	n
In hoeveel procent van de aan u toegewezen faillissementen kan geen uitkering gedaan worden aan de faillissementsschuldeisers (lege boedel in ruime zin)?	70,96%	0%	100%	25,6	177
In hoeveel procent van de aan u toegewezen faillissementen kan geen uitkering gedaan worden aan de boedelschuldeisers (lege boedel in enge zin)?	37,56%	0%	100%	26,1	177
Hoeveel procent van de gemaakte uren in de aan u toegewezen faillissementen wordt gemiddeld en globaal gezien afgeschreven?	28,8%	0%	95%	18,4	177
Hoeveel procent van de uren die u werkt in faillissementen worden betaald uit de boedel?	67,5%	8%	100%	18,4	139
In hoeveel procent van de door u afgewikkelde faillissementen was er onvoldoende boedel om civielrechtelijke stappen (procedure, pauliana, schikking) te ondernemen tegen geconstateerde onregelmatigheden?	41,26%	0%	100%	27,5	141
In hoeveel procent van de door u afgewikkelde faillissementen was er onvoldoende boedel om een fraudemelding van of een aangifte tegen geconstateerde onregelmatigheden te doen?	26,94%	0%	100%	31,1	141

De legeboedelproblematiek kan ervoor zorgen dat curatoren zich laten leiden door hun eigen financiële belangen: te veel lege boedels zorgen voor een onrendabele praktijk. Om inzicht te krijgen in de persoonlijke drijfveren van curatoren heb ik de respondenten enkele stellingen voorgelegd over hun persoonlijke financiële situatie. De resultaten staan in tabel 6.12. Ik heb de respondenten eerst gevraagd of zij onder de streep voldoende omzet over de gewerkte uren in faillissementen halen. Voor ruim 54% van de respondenten bleek dit het geval. Ongeveer 27% van de respondenten gaf aan niet voldoende omzet te halen over de uren die zij werken in faillissementen. Daarnaast bleek dat het geïncasseerde uurtarief in faillissementen voor de meeste respondenten minder is dan hun commerciële uurtarief.

Uit de resultaten van de interviewstudie bleek dat de financiële situatie van de (veelal jongere) curatoren ook te maken had met doorgroeikansen, die vaak samenhangen met het aantal declarabele uren dat een advocaat maakt. Ook voor (gevestigde) partners is het aantal declarabele uren relevant. Ik heb de respondenten daarom gevraagd naar die doorgroeikansen. Het grootste deel van de respondenten gaf aan voldoende doorgroeikansen te hebben binnen hun insolventieafdeling. Vervolgens heb ik de respondenten gevraagd in hoeverre zij het eens zijn met de stelling dat zij voldoende declarabele uren maken in de faillissementspraktijk om door te kunnen groeien binnen hun kantoor. Ruim 45% is het (helemaal) eens met deze stelling en ruim 21% van de respondenten is het met die stelling (helemaal) oneens.

Tabel 6.12 De financiële positie van de curator*

Stelling	Helemaal niet mee eens	Niet mee eens	Neutraal	Mee eens	Helemaal mee eens
Onder de streep haal ik uit faillissementen voldoende omzet over de gewerkte uren	5% (n = 7)	22% (n = 31)	20% (n = 28)	47% (n = 65)	6% (n = 8)
Het daadwerkelijk geïncasseerde uurtarief in faillissementen is minder dan mijn gemiddeld uurtarief in andere commerciële zaken	5% (n = 7)	25% (n = 34)	22% (n = 30)	29% (n = 40)	20% (n = 28)
Ik maak voldoende declarabele uren in de faillissementspraktijk om door te kunnen groeien binnen mijn kantoor	4% (n = 6)	17% (n = 24)	34% (n = 47)	37% (n = 51)	8% (n = 11)
Binnen de insolventieafdeling op mijn kantoor heb ik voldoende doorgroeikansen	1% (n = 2)	9% (n = 12)	35% (n = 49)	42% (n = 58)	13% (n = 18)

* De percentages tellen niet precies op tot 100% omdat de percentages zijn afgerond. De *n* voor deze stellingen is 139.

Naast de financiële situatie van de curator zelf kan ook de financiële situatie van de insolventieafdeling waar de curator werkzaam is meespelen in de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken. Daarom heb ik de respondenten enkele stellingen voorgelegd over de financiële situatie van hun insolventieafdeling. De resultaten staan in tabel 6.13. Voor het grootste deel van de respondenten geldt dat de insolventieafdeling voldoende omzet maakt (ook in vergelijking met andere afdelingen) en dat de faillissementspraktijk rendabel is. Toch geeft ongeveer een kwart van de respondenten aan dat de insolventieafdeling niet voldoende omzet maakt.

Tabel 6.13 De financiële situatie van de insolventieafdeling van de curator

Stelling	Helemaal niet mee eens	Niet mee eens	Neutraal	Mee eens	Helemaal mee eens
De insolventieafdeling op mijn kantoor maakt voldoende omzet	4% (n = 5)	20% (n = 28)	23% (n = 32)	49% (n = 68)	4% (n = 6)
De insolventieafdeling op mijn kantoor draait qua omzet in vergelijking met andere afdelingen goed	7% (n = 10)	18% (n = 25)	35% (n = 48)	35% (n = 49)	5% (n = 7)
De faillissementspraktijk is voor mijn kantoor rendabel	2% (n = 3)	8% (n = 11)	24% (n = 33)	59% (n = 82)	7% (n = 10)

* De percentages tellen niet precies op tot 100%, omdat de percentages zijn afgerond. De *n* voor deze stellingen is 139.

De persoonlijke situatie van de curator speelt volgens de besluitvormingstheorie mee bij de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te

pakken. De correlatietabel (tabel 6.10) liet zien dat de financiële situatie van de curator inderdaad significant samenhangt met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken. Hypothese 1 kan dus worden bevestigd. Dat betekent dat curatoren die een goede financiële positie hebben (binnen hun kantoor) eerder bereid zijn om onregelmatigheden aan te pakken.

6.5.4 De taakopvatting van de curator: belangenbehartiging

De besluitvormingstheorie suggereert voorts dat de taakopvatting meespeelt bij de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken. Op basis van resultaten van de interviewstudie heb ik eerder geconcludeerd dat er bij curatoren grofweg twee visies bestaan over de taakopvatting op het gebied van de aanpak van onregelmatigheden. Kortgezegd menen aanhangers van de ene visie dat de curator onregelmatigheden alleen hoeft aan te pakken indien dat in het belang is van de gezamenlijke schuldeisers en aanhangers van de andere visie dat de curator onregelmatigheden ook moet aanpakken wanneer dat niet direct in het belang is van de gezamenlijke schuldeisers.

Om meer inzicht te krijgen in de visies over de taakopvatting van curatoren heb ik de respondenten verschillende vragen hierover voorgelegd. Tabel 6.14 geeft inzicht in de resultaten. Allereerst heb ik de respondenten gevraagd in hoeverre zij het eens zijn met de stelling dat de curator een fraudebestrijdende rol heeft. Een meerderheid (58%) van de respondenten was het (helemaal) eens met deze stelling. Toch gaf ongeveer 16% van de respondenten aan het hier (helemaal) niet mee eens te zijn. Vervolgens heb ik de respondenten gevraagd in hoeverre zij het eens waren met de stelling dat de curator zijn werkzaamheden primair uitvoert ten behoeve van de gezamenlijke schuldeisers. Een grote meerderheid van 96% van de respondenten was het (helemaal) eens met deze stelling.

Tabel 6.14 De taakopvatting van de curator

Stelling	Helemaal niet mee eens	Niet mee eens	Neutraal	Mee eens	Helemaal mee eens
De curator heeft een fraudebestrijdende rol	3% (n = 6)	13% (n = 22)	26% (n = 45)	49% (n = 84)	9% (n = 15)
De curator voert zijn werkzaamheden primair uit ten behoeve van de gezamenlijke schuldeisers	1% (n = 2)	0% (n = 0)	3% (n = 5)	48% (n = 82)	48% (n = 83)
De belangen van de gezamenlijke schuldeisers gaan altijd boven maatschappelijke belangen	3% (n = 5)	37% (n = 64)	24% (n = 42)	28% (n = 49)	7% (n = 12)

* De percentages tellen niet precies op tot 100%, omdat de percentages zijn afgerond. De n voor deze tabel is 172.

De besluitvormingstheorie stelt dat de taakopvatting van de curator meespeelt bij de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken. Om de eerste hypothese met betrekking tot de samenhang tussen de taakopvatting van de curator en de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken te testen, heb ik eerst gekeken naar de correlaties tussen de variabelen. Tabel 6.10 laat zien dat het verband tussen de variabele 'taakopvatting – primair schuldeisersbelang' en de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken niet significant is. Het verband tussen de 'taakopvatting – ook fraudebestrijding' en de bereidheid is wel significant.

Empirische begrippen

<i>Regressieanalyse</i>	Een regressieanalyse is een statistische analysetechniek die ziet op het voorspellen van een bepaalde uitkomst voor de afhankelijke variabele op basis van informatie over andere (onafhankelijke) variabelen. We spreken dan van een regressie van de onafhankelijke variabele op de afhankelijke variabele. Bij enkelvoudige regressie is sprake van één onafhankelijke variabele. Bij meervoudige of multiële regressie is er meer dan één onafhankelijke variabele.
-------------------------	---

Vervolgens heb ik een meervoudige regressieanalyse gebruikt om de gecombineerde effecten van de variabelen over taakopvatting op de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken te bepalen. De resultaten van de regressie laten ook zien dat de variabele 'taakopvatting – primair schuldeisersbelang' niet ($b = 0.051$, $p = 0.380$), maar de variabele 'taakopvatting – ook fraudebestrijding' wel ($b = 0.163$, $p = 0.011$), significant samenhangt met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken. Dat betekent dat hypothese 2 deels moet worden verworpen, maar dat er wel steun is voor de these dat curatoren die de aanpak van onregelmatigheden onder hun taak vinden vallen, meer bereid zullen zijn om onregelmatigheden aan te pakken. Dit laatste is in lijn met de besluitvormingstheorie.

De hierboven besproken taakopvattingen houden geen rekening met het belangenpluralisme waarmee de curator tijdens de afwikkeling van faillissementen wordt geconfronteerd. Naast de belangen van de gezamenlijke schuldeisers moeten curatoren ook rekening houden met belangen van maatschappelijke aard. De heersende leer is dat de belangen van de gezamenlijke schuldeisers boven maatschappelijke belangen gaan. Uit de resultaten van de interviewstudie bleek dat curatoren verschillende visies hadden over de verhouding tussen de maatschappelijke belangen en de belangen van de gezamenlijke schuldeisers. Daarom heb ik de respondenten gevraagd of zij het eens waren met de stelling dat de belangen van de gezamenlijke schuldeisers altijd boven maatschappelijke belangen gaan. Ruim 35% gaf aan het (helemaal) met deze stelling eens te zijn, terwijl 40% het hier (helemaal) niet mee eens is. De respondenten die het niet (helemaal) eens waren met deze stelling gaven als voorbeelden van situaties waarin zij het maatschappelijk belang zwaarder zouden laten

wegen dan het belang van de gezamenlijke schuldeisers ‘gevaar voor mens dier of milieu’, ‘continuerend zorg of onderwijs’, ‘patiëntbelangen’, ‘een heel groot maatschappelijk belang’, ‘instandhouding werkgelegenheid’ en ‘fraudebestrijding.’ Deze antwoorden laten zien dat curatoren te maken krijgen met veel (vaak tegenstrijdige) belangen. Zo vormen de ‘gezamenlijke schuldeisers’ geen homogene groep. Daarnaast krijgt de curator te maken met allerlei stakeholders, zoals werknemers, maar ook de gefailleerde zelf. Bovendien heeft de curator rekening te houden met allerlei (maatschappelijke) belangen. Om die reden heb ik de respondenten gevraagd welke belangen de curator volgens hen moet behartigen. Tabel 6.15 geeft een overzicht van de resultaten, waarbij ik de items heb gerangschikt en daarbij het item waar respondenten zich het meest in konden vinden bovenaan heb gezet. Curatoren lijken de belangen van de concurrente schuldeisers het meest belangrijk te vinden. Het minst belangrijk lijken de belangen van de aandeelhouders.

Tabel 6.15 Belangenbehartiging door de curator*

	<i>Helemaal niet mee eens</i>	<i>Niet mee eens</i>	<i>Neutraal</i>	<i>Mee eens</i>	<i>Helemaal mee eens</i>
De curator dient de belangen van de concurrente schuldeisers	1% (n = 2)	1% (n = 2)	5% (n = 9)	52% (n = 89)	41% (n = 70)
De curator dient de belangen van de preferente schuldeisers	1% (n = 2)	2% (n = 3)	7% (n = 12)	58% (n = 100)	32% (n = 55)
De curator dient de belangen van de boedel-schuldeisers	1% (n = 2)	4% (n = 7)	10% (n = 17)	49% (n = 85)	35% (n = 61)
De curator dient de belangen van de fiscus	1% (n = 2)	4% (n = 7)	12% (n = 20)	61% (n = 105)	22% (n = 38)
De curator dient de belangen van de werknemers	1% (n = 2)	8% (n = 14)	24% (n = 41)	53% (n = 92)	13% (n = 23)
De curator dient de maatschappelijke belangen	2% (n = 3)	4% (n = 7)	29% (n = 50)	58% (n = 99)	8% (n = 13)
De curator moet rekening houden met milieueffecten	1% (n = 2)	9% (n = 15)	33% (n = 56)	50% (n = 86)	8% (n = 13)
De curator dient de belangen van de gefailleerde	13% (n = 22)	34% (n = 59)	34% (n = 58)	17% (n = 29)	2% (n = 4)
De curator dient de belangen van de aandeelhouders	24% (n = 42)	42% (n = 72)	23% (n = 40)	9% (n = 15)	2% (n = 3)

* De percentages tellen niet precies op tot 100%, omdat de percentages zijn afgerond. De *n* voor deze tabel is 172.

Curatoren komen in de praktijk geregeld in situaties terecht waarin zij een belangenafweging moeten maken tussen meerdere belangen die vaak strijdig met elkaar zijn. Om die reden heb ik de respondenten ook gevraagd om een rangorde aan te brengen tussen de verschillende belangen. Die belangenafweging is uiteengezet in tabel 6.16. Ruim 55% van de respondenten gaf aan de voldoening van boedelschuldeisers voorop te zetten. De concurrente schuldeisers staat op plek 3 in de rangorde, terwijl dit belang in tabel 6.15 nog het

hoogst scoorde. De belangen van de aandeelhouders lijken wederom het minst belangrijk.

Tabel 6.16 De belangenafweging van de curator

	Gemiddelde plek	Meest genoemde plek	SD
Voldoening van boedelschuldeisers	2,03	1 (55%)	1,45
Voldoening van preferente schuldeisers	3,20	2 (48%)	1,74
Voldoening van concurrente schuldeisers	3,78	3 (40%)	1,81
Behoud van werkgelegenheid	4,19	4 (26%)	2,11
Fraudebestrijding	5,48	6 (22%)	1,98
Milieu	5,59	6 (21%)	2,11
Fiscale belang van een effectieve/optimale belastinginning	6,52	7 (21%)	2,00
Andere maatschappelijke belangen	7,39	10 (37%)	2,86
Niet-geldelijke belangen van de gefailleerde	7,85	8 (29%)	1,66
Waardebehoud voor zittende aandeelhouders	8,97	10 (44%)	1,49

* De *n* voor deze tabel is 155.

6.5.5 Het instrumentarium van de curator

De resultaten van de interviewstudie suggereerden dat sommige curatoren van mening zijn dat zij niet genoeg gereedschap hebben in hun instrumentarium om onregelmatigheden aan te pakken. Dat zag enerzijds op het gebrek aan mogelijkheden en vaardigheden om het oorzakenonderzoek goed uit te voeren en anderzijds op onvoldoende (juridische) mogelijkheden om onregelmatigheden aan te pakken. Ik heb de respondenten gevraagd of zij het gevoel hebben dat het instrumentarium toereikend genoeg is om onregelmatigheden aan te pakken. Het resultaat staat in tabel 6.17. Opvallend is dat het grootste deel van de respondenten van mening is dat hun instrumentarium toereikend is om onregelmatigheden aan te pakken.

Tabel 6.17 De gereedskapskist van de curator

Stelling	Helemaal niet mee eens	Niet mee eens	Neutraal	Mee eens	Helemaal mee eens
Ik heb het gevoel dat ik voldoende mogelijkheden heb om onregelmatig handelende bestuurders aan te pakken	5% (<i>n</i> = 7)	13% (<i>n</i> = 18)	28% (<i>n</i> = 40)	42% (<i>n</i> = 59)	12% (<i>n</i> = 17)
Het Nederlands wettelijk kader biedt mij voldoende mogelijkheden om een succesvolle claim in te stellen tegen bestuurders die onregelmatig hebben gehandeld	1% (<i>n</i> = 2)	4% (<i>n</i> = 5)	27% (<i>n</i> = 38)	50% (<i>n</i> = 71)	18% (<i>n</i> = 25)

* De percentages tellen niet precies op tot 100%, omdat de percentages zijn afgerond. De *n* voor deze tabel is 141.

De besluitvormingstheorie suggereert dat het beschikbare instrumentarium van de curator om onregelmatig handelende bestuurders aan te pakken meespeelt bij de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken. De correlatietabel (tabel 6.10) laat zien dat het instrumentarium significant samenhangt met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken. Hypothese 3 is daarmee bevestigd.

6.5.6 Eerdere ervaringen met het doen van fraudemeldingen

De resultaten van de interviewstudie lieten zien dat sommige curatoren (vermoedens van) fraude niet melden bij het Centraal Meldpunt Faillissementsfraude, omdat zij zelden een reactie krijgen of omdat een melding nauwelijks wordt opgepakt. Om die reden heb ik curatoren gevraagd naar hun ervaring met de terugkoppeling op fraudemeldingen. De resultaten staan in tabel 6.18. In tegenstelling tot de interviewresultaten geven weinig respondenten aan dat zij nooit of zelden een reactie krijgen op hun melding. Wel blijkt dat de respondenten – evenals de participanten van de interviewstudie – menen dat fraudemeldingen niet vaak worden opgepakt.

Tabel 6.18 *Ervaringen met het doen van een fraudemelding**

Stelling	Nooit	Zelden	Soms	Vaak	(Bijna) altijd
Ik krijg een reactie van het Centraal Meldpunt Faillissementsfraude als ik een melding doe	6% (n = 8)	14% (n = 20)	30% (n = 42)	26% (n = 37)	24% (n = 34)
De fraudemeldingen die ik doe bij het Centraal meldpunt Faillissementsfraude worden opgepakt	11% (n = 16)	41% (n = 58)	31% (n = 43)	11% (n = 15)	6% (n = 9)

* De percentages tellen niet precies op tot 100%, omdat de percentages zijn afgerond. De *n* voor deze tabel is 141.

De besluitvormingstheorie suggereert dat eerdere ervaringen met het doen van een fraudemelding meespelen bij de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken. De correlatietabel (tabel 6.10) liet zien dat *ervaringen met fraudemeldingen* niet significant samenhangen met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken. Hypothese 4 over de rol die eerdere ervaringen met fraudemeldingen spelen, moet dus worden verworpen.

6.5.7 De visie van de rechtbank en de rechters-commissarissen

De resultaten van de interviewstudie lieten zien dat curatoren veel waarde hechten aan de visie van de rechter-commissaris en/of de rechtbank. Om meer inzicht te krijgen in de standpunten van de verschillende rechtbanken over de aanpak van onregelmatigheden heb ik de respondenten enkele vragen gesteld over hoe in hun perceptie de rechtbank denkt over de aanpak van onregelmatigheden. De resultaten staan in tabel 6.19. De resultaten laten zien dat curatoren zich door de rechtbank aangemoedigd voelen om onregelmatigheden aan te pakken. Uit de resultaten van de interviewstudie bleek dat volgens sommige geïnterviewde curatoren niet iedere rechter-commissaris de aanpak van onregelmatigheden belangrijk vindt. Om die reden heb ik respondenten gevraagd in hoeverre zij het eens zijn met de stelling dat de rechters-commissarissen op één lijn zitten op het gebied van fraudebestrijding. De resultaten van de survey wijzen erop dat de rechters-commissarissen volgens de meeste curatoren wel degelijk op één lijn zitten op het gebied van fraudebestrijding.

Tabel 6.19 De visie van de rechtbank*

Stelling	Helemaal niet mee eens	Niet mee eens	Neutraal	Mee eens	Helemaal mee eens
De rechters-commissarissen in mijn arrondissement stimuleren mij om onregelmatigheden aan te pakken	2% (n = 3)	9% (n = 12)	32% (n = 45)	33% (n = 46)	25% (n = 35)
De rechters-commissarissen in mijn arrondissement verwachten dat ik onregelmatigheden in faillissementen aanpak	0% (n = 0)	1% (n = 2)	23% (n = 32)	63% (n = 88)	13% (n = 18)
De rechters-commissarissen zitten op één lijn op het gebied van fraudebestrijding	1% (n = 1)	9% (n = 13)	39% (n = 55)	44% (n = 61)	7% (n = 10)

* De percentages tellen niet precies op tot 100%, omdat de percentages zijn afgerond. De n voor deze de eerste stelling is 141, voor de overige stellingen is de n 140.

De besluitvormingstheorie stelt dat de visie van de rechtbank een rol speelt bij de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken. De correlatietabel (tabel 6.10) liet zien dat *visie van de rechtbank* inderdaad significant samenhangt met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken. Hypothese 5 dat de perceptie van de visie van de rechtbank samenhangt met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken kan dus worden bevestigd. Dat betekent dat curatoren eerder geneigd zijn om onregelmatigheden aan te pakken wanneer zij denken dat de rechtbank die aanpak belangrijk vindt.

6.5.8 De relatie met de rechtbank

De resultaten van de interviewstudie suggereerden dat curatoren geneigd zijn om het vermeende standpunt van de rechtbank of van specifieke rechters-commissarissen te volgen als zij zich afhankelijk voelen. Die afhankelijkheidsrelatie zou vooral komen omdat de rechtbank naast toezichthouder in specifieke faillissementen ook broodheer van de curator is. De rechtbank bepaalt immers wie als curator kan worden aangesteld en welke curator in welk faillissement wordt benoemd. Om meer inzicht te krijgen in de mate waarin een curator zich afhankelijk voelt van de rechtbank, heb ik enkele stellingen voorgelegd over de relatie met de rechtbank en de rechters-commissarissen. De resultaten staan in tabel 6.20.

Tabel 6.20 De relatie met de rechtbank*

Stelling	Helemaal niet mee eens	Niet mee eens	Neutraal	Mee eens	Helemaal mee eens
Ik ben positief over de samenwerking met de rechters-commissarissen in mijn arrondissement	1% (n = 1)	1% (n = 2)	12% (n = 17)	53% (n = 74)	33% (n = 46)
Het benoemingsbeleid bij mijn rechtbank is transparant	16% (n = 22)	38% (n = 53)	28% (n = 39)	17% (n = 24)	1% (n = 2)
Het benoemingsbeleid bij mijn rechtbank is eerlijk	3% (n = 4)	13% (n = 18)	57% (n = 80)	24% (n = 34)	3% (n = 4)
De rechtbank houdt er bij de benoeming van curatoren rekening mee dat lege boedels eerlijk verdeeld worden onder de kantoren in mijn arrondissement	3% (n = 4)	9% (n = 13)	66% (n = 93)	20% (n = 28)	1% (n = 2)
De rechtbank organiseert voldoende evaluatiemomenten waarin ik feedback krijg over de wijze waarop ik faillissementen afwikkel	3% (n = 4)	21% (n = 29)	34% (n = 47)	36% (n = 51)	6% (n = 9)
Ik weet wat de rechtbank van mij verwacht bij de afwikkeling van faillissementen	1% (n = 1)	6% (n = 8)	10% (n = 14)	71% (n = 99)	13% (n = 18)
De rechtbank staat open voor feedback op de (samenwerking met de) rechters-commissarissen	4% (n = 5)	11% (n = 15)	33% (n = 46)	43% (n = 60)	10% (n = 14)
Als ik het niet eens ben met een rechter-commissaris, dan voel ik me vrij dat met diegene te delen	1% (n = 2)	8% (n = 11)	26% (n = 37)	53% (n = 74)	11% (n = 16)
Als ik het niet eens ben met een rechter-commissaris, dan voel ik me vrij om mijn eigen lijn te volgen (behoudens waar ik zijn goedkeuring/machtiging nodig heb of mij een bevel is gegeven)	5% (n = 7)	42% (n = 59)	28% (n = 39)	24% (n = 33)	1% (n = 2)

* De percentages tellen niet precies op tot 100% omdat de percentages zijn afgerond. De *n* voor deze stellingen is 140.

De resultaten van de interviewstudie suggereerden dat het gevoel van afhankelijkheid zijn oorsprong vindt in het benoemingsbeleid en voor curatoren onduidelijke verwachtingen vanuit de rechtbank. De resultaten van de survey-

studie laten zien dat het grootste deel van de respondenten (54%) het benoemingsbeleid inderdaad niet transparant vindt. Of curatoren het benoemingsbeleid eerlijk of oneerlijk vinden, is echter minder eenduidig. De resultaten laten verder zien dat de respondenten weten wat de rechtbank van hen verwacht, maar dat zij toch behoefte hebben aan meer evaluatiemomenten.

De resultaten van de interviewstudie suggereerden dat curatoren die zich afhankelijk voelen, zich niet vrij voelen om in te gaan tegen de rechter-commissaris. De resultaten van de surveystudie laten zien dat het grootste deel van de respondenten zich wel vrij voelt om tegen de rechter-commissaris te zeggen dat hij het niet met die rechter-commissaris eens is. De respondenten voelen zich echter niet altijd vrij om hun eigen lijn te volgen als de rechter-commissaris anders over bepaalde zaken denkt.

Empirische begrippen

<i>Interactie-effect</i>	Een interactie-effect houdt in dat het effect van een onafhankelijke variabele op de afhankelijke (uitkomst)variabele afhangt van een derde variabele, de zogenaamde moderator.
<i>Productterm</i>	Het interactie-effect in een regressiemodel wordt geschat door in het regressiemodel een variabele op te nemen die bestaat uit de productterm (letterlijk een vermenigvuldiging) van de twee onafhankelijke variabelen die naar verwachting niet enkel los van elkaar maar ook tezamen een invloed uitoefenen op de afhankelijke variabele.
<i>Regressieanalyse</i>	Een regressieanalyse is een statistische analysetechniek die ziet op het voorspellen van een bepaalde uitkomst voor de afhankelijke variabele op basis van informatie over andere (onafhankelijke) variabelen. We spreken dan van een regressie van de onafhankelijke variabele op de afhankelijke variabele. Bij enkelvoudige regressie is sprake van één onafhankelijke variabele. Bij meervoudige of multiële regressie is er meer dan één onafhankelijke variabele.

De besluitvormingstheorie suggereert dat de kwaliteit van de relatie met de rechtbank, van invloed is op de samenhang tussen de visie van de rechtbank en de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken. Daarom heb ik ook gekeken naar het interactie-effect tussen de variabele 'visie van de rechtbank' en de variabele 'relatie met de rechtbank'. Om de vijfde hypothese te toetsen, is een productterm van de respectievelijke variabelen in een regressiemodel opgenomen (tabel 6.21). De resultaten laten geen significant interactie-effect zien. Daarmee moet hypothese 6 worden verworpen.

Tabel 6.21 Regressieanalyse interactie-effect relatie met de rechtbank [†]

	Afhankelijke variabele: bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken	
	<i>b</i>	<i>SE</i>
Visie van de rechtbank	-0,306	0,396
Relatie met de rechtbank	-0,633	0,485
Visie * Relatie	0,185	0,120
Nagelkerke <i>R</i> ²		0,094

[†] Alleen ongestandaardiseerde coëfficiënten (*b*) worden gerapporteerd. *SE* = standaardfout.

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

6.5.9 Toetsing van de besluitvormingstheorie

Op basis van de besluitvormingstheorie verwachtte ik een aantal verbanden te vinden tussen de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken en enkele factoren die hen daarin beïnvloeden. De hypothesen die op basis van die verwachtingen zijn geformuleerd zijn terug te vinden in tabel 6.22.

Tabel 6.22 Hypothesen en toetsing

Hypothese	Uitkomst
Hypothese 1 De financiële positie van de curator hangt samen met diens bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken, in die zin dat curatoren die een goede financiële positie hebben (binnen hun kantoor) eerder bereid zijn om onregelmatigheden aan te pakken.	Bevestigd
Hypothese 2 De taakopvatting van de curator hangt samen met de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken, op zo'n manier dat (a) een taakopvatting die primair ziet op het behartigen van de belangen van de gezamenlijke schuldeisers negatief samenhangt met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken en (b) een taakopvatting die (ook) de aanpak van onregelmatigheden en fraudebestrijding inhoudt positief samenhangt met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken.	Gedeeltelijk bevestigd
Hypothese 3 Eerdere ervaringen met het doen van fraudemeldingen hangen samen met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken, in die zin dat curatoren eerder bereid zijn om onregelmatigheden aan te pakken indien zij positieve in plaats van negatieve ervaringen hebben met het doen van fraudemeldingen.	Verworpen
Hypothese 4 De perceptie over het beschikbare instrumentarium om onregelmatigheden aan te pakken hangt samen met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken, in die zin dat curatoren eerder bereid zijn om onregelmatigheden aan te pakken indien zij positief in plaats van negatief staan tegenover het beschikbare instrumentarium om onregelmatigheden aan te pakken.	Bevestigd

<i>Hypothese</i>	<i>Uitkomst</i>
Hypothese 5 De perceptie van de curator ten aanzien van de visie van de rechtbank over de aanpak van onregelmatigheden hangt samen met de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken, in die zin dat curatoren eerder bereid zijn om onregelmatigheden aan te pakken indien de rechtbank die aanpak (volgens de curator) belangrijk vindt.	Bevestigd
Hypothese 6 De perceptie van de curator over de kwaliteit van de relatie met de rechtbank modereert de samenhang tussen de visie van de rechtbank en de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken, op zo'n manier dat de samenhang sterker is als de curator meent afhankelijk van de rechtbank te zijn.	Verworpen

Zoals tabel 6.22 laat zien, worden niet al mijn verwachtingen bevestigd. Er is een samenhang gevonden tussen de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken en (i) een taakopvatting die ook fraudebestrijding omvat, (ii) het beschikbare instrumentarium van de curator, (iii) de visie van de rechtbank en (iv) de financiële positie van de curator. Dat betekent dat curatoren eerder bereid zijn om onregelmatigheden aan te pakken als zij menen dat de aanpak van onregelmatigheden onder hun taak valt. Tevens zullen curatoren eerder bereid zijn om onregelmatigheden aan te pakken als zij het gevoel hebben dat het beschikbare instrumentarium hen in de gelegenheid stelt om onregelmatigheden aan te pakken. Voorts blijkt dat curatoren eerder bereid zullen zijn om onregelmatigheden aan te pakken wanneer de rechtbank die aanpak belangrijk vindt. Tot slot blijkt dat een goede financiële positie van de curator ervoor zorgt dat hij meer bereid is om onregelmatigheden aan te pakken.

Om inzicht te krijgen in welke belemmeringen curatoren het meest ontmoedigen bij de aanpak van onregelmatigheden, heb ik de respondenten gevraagd om een rangorde aan te brengen tussen de verschillende belemmeringen. De resultaten staan in tabel 6.23.

Tabel 6.23 Belemmeringen bij de aanpak van onregelmatigheden*

	<i>Gemiddelde plek</i>	<i>Meest gekozen plek</i>	<i>SD</i>
Gebrek aan verhaalsmogelijkheden bij de bestuurder in het concrete faillissement	2,23	1 (41%)	1,66
Onvoldoende middelen in de boedel in het concrete faillissement	3,06	2 (26%)	1,83
Er is geen of onvoldoende zicht op een vergoeding voor de tijd die in het concrete faillissement moet worden besteed aan de aanpak van onregelmatigheden	4,28	3 (21%)	2,08
Gebrek aan bewijs	4,71	5 (16%)	2,39
Mijn meldingen of aangiftes worden toch nauwelijks opgepakt	5,77	7 (17%)	2,54
Onvoldoende juridische mogelijkheden om aan te spreken	5,78	7 (16%)	2,45
De aanpak van onregelmatigheden is in het concrete faillissement strijdig met de belangen van de gezamenlijke schuldeisers	6,23	6 (21%)	2,05
Ontbrekende D&O-verzekering	6,39	5 (17%)	2,13

	<i>Gemiddelde plek</i>	<i>Meest gekozen plek</i>	<i>SD</i>
Ontbrekende toestemming van de rechter-commissaris	7,91	9 (28%)	2,12
Ik vind de aanpak van onregelmatigheden geen taak van de curator	8,63	10 (53%)	

* De *n* voor deze tabel is 141.

De respondenten noemen financiële factoren zoals gebrek aan verhaalsmogelijkheden en een lege boedel als belangrijkste belemmeringen. Dit sluit aan bij de interviewstudie en bij de documentenanalyse. Ook het persoonlijke financiële belang van de curator staat vrij hoog op de lijst met belemmeringen. Dit resultaat is ook in lijn met zowel de interviewstudie en de documentenanalyse als de in deze surveystudie gevonden samenhang tussen de financiële situatie van de curator en de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken. Opvallend is dat de respondenten aangeven dat ontbrekende toestemming van de rechter-commissaris en de stelling 'Ik vind onregelmatigheden geen taak van de curator' onderin de rangorde staan, terwijl de besluitvormingstheorie en de analyse van de survey juist suggereren dat de visie van de rechtbank en de taakopvatting significant meespelen bij de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken. Het kan dus zo zijn dat alle factoren voor curatoren belangrijke belemmeringen zijn, maar dat deze factoren door curatoren als minder belangrijk worden gekwalificeerd, omdat ze werden gedwongen een keuze tussen factoren te maken. Het feit dat er geen duidelijke rangorde naar voren komt - en er dus geen consensus bestaat over welke belemmeringen het zwaarst wegen, lijkt in lijn met de conclusie dat alle factoren een rol spelen.

Empirische begrippen

<i>Bivariate analyse</i>	Een bivariate analyse ziet op het testen van een verband tussen twee variabelen. Correlaties zijn hier een voorbeeld van.
<i>Regressieanalyse</i>	Een regressieanalyse is een statistische analysetechniek die ziet op het voorspellen van een bepaalde uitkomst voor de afhankelijke variabele op basis van informatie over andere (onafhankelijke) variabelen. We spreken dan van een regressie van de onafhankelijke variabele op de afhankelijke variabele. Bij enkelvoudige regressie is sprake van één onafhankelijke variabele. Bij meervoudige of multiële regressie is er meer dan één onafhankelijke variabele.
<i>Significantie</i>	Statistische significantie geeft aan of het gevonden verband te verklaren is door toeval. Als een bepaalde uitkomst statistisch significant is, betekent dat dat het gevonden verband (waarschijnlijk) niet op toeval berust.

Significantieniveau	Het significantieniveau (uitgedrukt middels de α - of de p-waarde) is een drempelwaarde die de onderzoeker vooraf kiest. Als de p-waarde onder de vooraf vastgestelde drempel ligt, betekent dat dat het gevonden verband statistisch significant is. Een significantieniveau van 0,05 is het meest gebruikelijk. Dat betekent dat er een kans is van 5% dat de gevonden samenhang toch niet bestaat.
---------------------	--

Om de (gezamenlijke) effecten van die variabelen op de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken te bepalen, heb ik afsluitend een meervoudige regressieanalyse uitgevoerd. De resultaten van de regressieanalyse met alle vier de onafhankelijke variabelen (tabel 6.24; model 1) gaf een opvallende uitkomst. De variabelen ‘taakopvatting – ook fraudebestrijding’ en ‘instrumentarium’ hangen in het regressiemodel – in tegenstelling tot bij de bivariate analyse – niet significant samen met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken. Het lijkt er dus op dat de visie van de rechtbank en het financiële belang van de curator de belangrijkste factoren zijn voor de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken.

Om te bekijken waarom niet alle factoren significant waren, heb ik ook drie andere modellen getest (tabel 6.24; model 2, 3 en 4). Die modellen laten zien dat de variabele ‘taakopvatting – ook fraudebestrijding’ wel significant is in het model met ‘financieel belang van de curator’, maar niet in het model met ‘visie van de rechtbank’. De variabele ‘instrumentarium’ is alleen significant in een model zonder financieel belang van de curator.

Tabel 6.24 Regressieanalyse met bereidheid als afhankelijke variabele[†]

Onafhankelijke variabelen	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>B</i>	<i>SE</i>
Financieel belang van de curator	0,172*	0,078	0,192*	0,079				
Taakopvatting - ook fraudebestrijding	0,120	0,065	0,168**	0,062	0,116	0,065	0,168**	0,063
Instrumentarium	0,131	0,072	0,140	0,073	0,145*	0,073	0,158*	0,073
Visie van de rechtbank	0,222*	0,098			0,243*	0,098		
Nagelkerke R ²	0,148		0,115		0,116		0,076	

[†] Alleen ongestandaardiseerde coëfficiënten (*b*) worden gerapporteerd (model 1, model 2, model 3 en model 4). SE = standaardfout. * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

Empirische begrippen

<i>Multicollineariteit</i>	Multicollineariteit betekent dat er (minimaal) twee onafhankelijke variabelen in een model sterk samenhangen, oftewel een hoge correlatie vertonen.
<i>Interactie-effect</i>	Een interactie-effect houdt in dat het effect van een onafhankelijke variabele op de afhankelijke (uitkomst)variabele afhangt van een derde variabele, de zogenaamde moderator.
<i>Productterm</i>	Het interactie-effect in een regressiemodel wordt geschat door in het regressiemodel een variabele op te nemen die bestaat uit de productterm (letterlijk een vermenigvuldiging) van de twee onafhankelijke variabelen die naar verwachting niet enkel los van elkaar maar ook tezamen een invloed uitoefenen op de afhankelijke variabele.

De verschillende modellen laten zien dat de resultaten niet robuust zijn. Een van de redenen voor het gebrek aan robuustheid kan zijn dat de verschillende onafhankelijke variabelen met elkaar samenhangen. Om eventuele multicollineariteit te achterhalen, heb ik gekeken naar de samenhang tussen de onafhankelijke variabelen. De correlatietabel (tabel 6.10) laat zien dat er een significante samenhang bestaat tussen de opvatting van de curator dat fraudebestrijding onderdeel is van zijn taak en de gepercipieerde visie van de rechtbank. Die samenhang zou kunnen verklaren waarom de variabele ‘taakopvatting – ook fraudebestrijding’ niet meer significant is als de variabele ‘visie van de rechtbank’ aan het model wordt toegevoegd.

Bij het verder zoeken naar mogelijke verklaringen voor de ietwat inconsistente uitkomsten, heb ik ook enkele modellen getoetst met ‘taakopvatting – ook fraudebestrijding’ als afhankelijke variabele (in plaats van als onafhankelijke variabele). De resultaten staan in tabel 6.25. Model 5 geeft inzicht in de samenhang tussen de gepercipieerde visie van de rechtbank en de opvatting van de curator dat fraudebestrijding onderdeel is van zijn taak. Omdat er een significante samenhang blijkt te bestaan tussen de visie van de rechtbank en de opvatting van de curator dat fraudebestrijding onderdeel is van zijn taak, heb ik onderzocht of de relatie met de rechtbank van invloed is op die samenhang. Model 6 laat zien dat het interactie-effect tussen de visie van de rechtbank en de relatie met de rechtbank wel degelijk significant is wanneer ‘taakopvatting – ook fraudebestrijding’ als afhankelijke variabele wordt genomen.

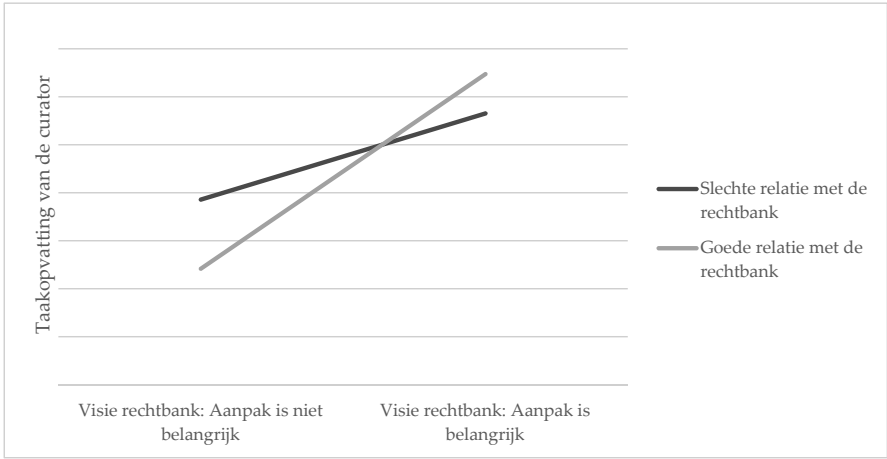
Tabel 6.25 Regressieanalyse met taakopvatting - ook fraudebestrijding als afhankelijke variabele[†]

Onafhankelijke variabelen	Model 5			Model 6		
	<i>b</i>	SE	<i>p</i>	<i>b</i>	SE	<i>p</i>
Visie van de rechtbank	0,487**	0,120	<.001	0.532**	0,125	<.001
Relatie met de rechtbank				-0,045	0,142	0,751
Visie * Relatie				0,325*	0,153	0,036
Nagelkerke <i>R</i> ²		0,099			0,116	

[†] Alleen ongestandaardiseerde coëfficiënten (*b*) worden gerapporteerd (model 5 en model 6).
SE = standaardfout. * *p* < 0,05; ** *p* < 0,01.

De positieve interactiecoëfficiënt impliceert dat de invloed van de visie van de rechtbank sterker (dus positiever) is wanneer de curator een goede relatie meent te hebben met de rechtbank, hetgeen inhoudt dat hij zich minder afhankelijk voelt. Anders gezegd, de visie van de rechtbank wordt eerder gevolgd wanneer door de curator geen afhankelijkheid van de rechtbank wordt ervaren. Dit wordt inzichtelijk gemaakt in figuur 6.2, waarin de invloed van de gepercipieerde visie van de rechtbank wordt vergeleken voor de situatie waarin er een slechte relatie (met hoge mate van afhankelijkheid) wordt ervaren met situaties waarin die relatie als positiever wordt ervaren. Uit figuur 6.2 is af te lezen dat de gepercipieerde visie van de rechtbank positief verband houdt met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken (gezien de stijgende lijn) en dat dit verband sterker is als er geen afhankelijkheidsrelatie bestaat met de rechtbank (gezien de steilere helling van die lijn). Deze resultaten zijn verrassend, omdat ik verwachtte dat curatoren eerder geneigd zouden zijn om de visie van de rechtbank te volgen als zij het gevoel hadden afhankelijk van de rechtbank te zijn en een slechte relatie ervoeren met de rechtbank. Het omgekeerde blijkt het geval.

Figuur 6.2 Interactie-effect tussen de visie van de rechtbank en de relatie met de rechtbank

6.5.10 Aanvullende opmerkingen

Om te controleren of ik de belangrijkste belemmeringen heb geïdentificeerd tijdens de interviewstudie, heb ik de respondenten de open vraag voorgelegd of voor hen nog andere redenen bestaan waarom zij onregelmatigheden niet altijd signaleren en/of aanpakken. De gegeven antwoorden sloten vrijwel allemaal aan bij de hierboven besproken belemmeringen. Zo geven veel respondenten aan dat zij onvoldoende mogelijkheden hebben om bestuurders aan te spreken. Zo geeft een respondent aan dat het

‘vaak een combinatie is van (on)voldoende ernstige onregelmatigheden, te veel moeite en dus te hoge kosten om forensisch/boekhoudkundig bewijs rond te krijgen, gebrek aan verhaal, en geen of incomplete boekhouding of boekhouding in “the cloud” die niet of alleen tegen hoge kosten in te zien is.’

Gebrek aan administratie werd meermaals genoemd als belemmering om onregelmatigheden te signaleren. Onregelmatigheden worden dan ‘niet altijd opgemerkt’. Verder noemen veel respondenten een lege boedel en gebrek aan verhaalsmogelijkheden als belangrijke belemmeringen. Zo geeft een van de respondenten aan dat

‘boedels in fraudefaillissementen [zijn] doorgaans leeg en [daarom] ontvangt de curator geen enkele vergoeding voor zijn werkzaamheden. Garantstelling curatoren is een aanfluiting, voornamelijk omdat je als curator vooraf dient te bewijzen dat verhaal te verwachten is. Dat is er nagenoeg nooit.’

Ook de garantstellingsregeling werd regelmatig genoemd als belangrijke belemmering.

De antwoorden op de open vragen laten slechts twee aanvullende belemmeringen zien, namelijk (i) persoonlijke omstandigheden van de bestuurder zoals ziekte (twee keer genoemd) en (ii) serieuze bedreigingen (twee keer genoemd). Deze belemmeringen kwamen ook naar boven in de interviewstudie, maar bleken geen dusdanige rol te spelen dat ze in de besluitvormingstheorie zijn opgenomen.

6.5.11 Conclusie

De resultaten van de surveystudie hebben nader inzicht gegeven in de factoren die volgens mijn besluitvormingstheorie van invloed zouden zijn op de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken. De resultaten laten zien dat curatoren aangeven zich vooral belemmerd te voelen door financiële beperkingen. De analyses lieten zien dat de gepercipieerde visie van de rechtbank, de taakopvatting – ook fraudebestrijding, het beschikbare instrumentarium en het financiële belang van de curator meespelen in de bereidheid van

curatoren om onregelmatigheden aan te pakken. Eerdere ervaringen met fraudemeldingen lijken volgens de analyses niet direct samen te hangen met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken, maar wordt door de respondenten wel genoemd als een belangrijke belemmering.

De resultaten laten zien dat de gepercipieerde visie van de rechtbank samenhangt met de taakopvatting van curatoren. Meer specifiek, curatoren vinden eerder dat de aanpak van onregelmatigheden onder hun taak valt als de rechtbank die aanpak in hun ogen belangrijk vindt. Bovendien blijkt dat de visie van de rechtbank op dit punt eerder wordt gevolgd wanneer tussen de curator en de rechtbank een goede relatie wordt ervaren.

6.6 DISCUSSIE

Een belangrijke uitkomst van de surveystudie is dat er een totaal gebrek aan consensus bestaat over zowel de wijze waarop curatoren onregelmatigheden in de praktijk aanpakken als over de wijze waarop zij menen dat invulling moet worden gegeven aan de taak om onregelmatigheden aan te pakken. Ook de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken is bij iedere curator verschillend. Dit resultaat is in lijn met de resultaten van de interviewstudie, waaruit ook blijkt dat curatoren verschillend te werk gaan bij de aanpak van onregelmatigheden en verschillende meningen hebben over de wijze waarop zij invulling moeten geven aan de taak om onregelmatigheden aan te pakken.

De surveystudie biedt tevens inzicht in verschillende factoren waarvan ik op grond van mijn besluitvormingstheorie verwacht dat zij samenhangen met de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken. De resultaten van de surveystudie laten zien dat de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken inderdaad significant samenhangt met de taakopvatting van de curator, het beschikbare instrumentarium, de gepercipieerde visie van de rechtbank en het financiële belang van de curator. Deze factoren kunnen een verklaring zijn voor het gebrek aan consensus onder curatoren over de aanpak van onregelmatigheden. Nader onderzoek van de beschikbare data kan inzicht bieden in welke onderliggende redenen (zoals leeftijd, geslacht of regio) een verklaring kunnen zijn voor de uiteenlopende meningen over bijvoorbeeld de taakopvatting of het beschikbare instrumentarium. Het zou zo kunnen zijn dat alle curatoren in een bepaald arrondissement of van een bepaalde leeftijd dezelfde mening zijn toegedaan, waardoor er toch consensus bestaat onder een bepaalde groep curatoren.

Opvallend is dat de ervaring van de curator met fraudemeldingen niet significant samenhangt met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken, terwijl curatoren een gebrekkige terugkoppeling en opvolging juist wel vaak relatief hoog plaatsten in de factoren die volgens hen als belangrijke belemmeringen gelden om onregelmatigheden aan te pakken. Ook mijn besluitvormingstheorie suggereert dat tegenvallende ervaringen met fraudemeldingen

een belangrijke reden waren om niet nog een keer een fraudemelding te doen. Sommige geïnterviewde curatoren zijn vrij stellig over de frustratie die zij ervaren door de gebrekkige terugkoppeling én opvolging die werd gegeven door het Centraal Meldpunt Faillissementsfraude. Een verklaring voor deze discrepantie zou kunnen zijn gelegen in de wijze waarop de survey is opgesteld. Ik heb alle respondenten gevraagd naar hun ervaring met de terugkoppeling op fraudemeldingen, terwijl lang niet iedere respondent ervaring had met het doen van fraudemeldingen. Omdat niet iedere respondent ervaring had met het doen van een fraudemelding, maar zij wel een antwoord moesten geven op de vragen over hun ervaringen met het doen van fraudemeldingen, kan het zijn dat er onterecht geen verband is gevonden tussen de ervaring met het doen van fraudemeldingen en de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken. Gezien de sterke mening van de participanten van de interviewstudie en de relatief hoge plek die eerdere ervaringen met fraudemeldingen kreeg op de belemmeringenrangordelijst in deze surveystudie, ben ik van mening dat het aannemelijk is dat ervaringen met het doen van fraudemeldingen wel degelijk een rol spelen in de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken.

Tevens valt op dat bij de meervoudige regressieanalyse alleen de financiële situatie van de curator en de gepercipieerde visie van de rechtbank significant samenhangen met de bereidheid om onregelmatigheden aan te pakken. De verschillende modellen die ik heb getest wijzen uit dat het verband tussen de taakopvatting en de bereidheid om onregelmatigheden niet meer significant was zodra de variabele 'visie van de rechtbank' werd meegenomen in het model. Omdat de taakopvatting ook samenhangt met de visie van de rechtbank, heb ik een nieuw model getoetst met de taakopvatting als afhankelijke (uitkomst) variabele. Dit model laat zien dat de gepercipieerde visie van de rechtbank significant samenhangt met de taakopvatting van de curator. Wellicht baseren curatoren hun taakopvatting op de gepercipieerde visie van de rechtbank. Bovendien blijkt dat de samenhang tussen de gepercipieerde visie van de rechtbank en de taakopvatting van de curator sterker is als er een goede relatie wordt ervaren met de rechtbank. Deze uitkomst is anders dan ik had verwacht. Het lijkt erop dat de visie van de rechtbank juist minder snel wordt gevolgd als er een slechte (gedefinieerd als een (sterke) afhankelijkheidsrelatie) wordt ervaren tussen de curator en de rechtbank. Hoewel dit resultaat niet in lijn is met de besluitvormingstheorie, lijkt het (psychologisch gezien) niet onlogisch dat curatoren eerder naar de rechtbank luisteren als zij een goede relatie hebben met de rechtbank.

De vragen over de gepercipieerde opvattingen van de rechtbank en over de relatie met de rechtbank werden bovendien opvallend neutraal beantwoord. Het kan zijn dat curatoren in de survey – net als in de interviews (zie par. 4.5.4) – terughoudend zijn geweest met het geven van hun mening over de (relatie met) de rechtbank en de rechters-commissarissen. De relatie tussen de curator en de rechtbank lijkt wederom een gevoelig onderwerp te zijn,

gezien de opvallende hoeveelheid aan neutrale antwoorden. Nader (wellicht meer psychologisch of gedragsmatig georiënteerd) onderzoek kan inzicht bieden in de dynamiek tussen curator en rechtbank.

6.7 METHODOLOGISCHE REFLECTIE

Deze studie biedt inzicht in de werkwijze van curatoren bij de aanpak van onregelmatigheden en in de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken. De toegevoegde waarde van het onderzoek is gelegen in de wijze waarop de survey is opgesteld. Ik heb de survey ontwikkeld door gebruik te maken van informatie die ik eerder had verzameld in de kwalitatieve interviewstudie. Dat betekent dat ik heel specifieke vragen en stellingen aan de respondenten heb kunnen voorleggen die aansluiten bij de belevingswereld van curatoren. Bovendien heb ik door de interviewstudie een goed overzicht gekregen van de verschillende onderwerpen die spelen bij de aanpak van onregelmatigheden door de curator, waardoor het aannemelijk is dat ik de respondenten een volledige vragenlijst heb voorgelegd. Daarnaast hebben de respondenten in reactie op de afsluitende open vraag geen nieuwe factoren naar voren gebracht. De vragenlijst kan daardoor ook dienen als basis voor toekomstig onderzoek. Tegelijkertijd betekent mijn werkwijze dat ik geen gebruik heb kunnen maken van gevalideerde schalen. De betrouwbaarheid en validiteit van het meetinstrument zijn nog niet aangetoond.

De surveystudie kent een belangrijke beperking. Door de opzet van de studie kan ik geen uitspraken doen over causale relaties tussen de verschillende variabelen, maar slechts over de samenhang tussen de verschillende variabelen. Vervolgonderzoek, bijvoorbeeld in de vorm van experimenten of een survey met verschillende meetmomenten (longitudinaal design), is noodzakelijk om inzicht te geven in causale relaties tussen de verschillende variabelen.

6.8 CONCLUSIE

In dit hoofdstuk heb ik verslag gedaan van een uitgebreide surveystudie onder 177 Nederlandse curatoren, die hebben gereageerd op een onder alle mij bekende curatoren en via LinkedIn uitgezette uitnodiging. Bijna 30% van de bij mij bekende populatie van 511 curatoren heeft de survey volledig ingevuld. De resultaten van de surveystudie hebben inzicht gegeven in de werkwijze van curatoren bij de aanpak van onregelmatigheden. Uit de resultaten blijkt dat er een gebrek aan consensus is over hoe curatoren de taak om onregelmatigheden aan te pakken moeten invullen. Ik concludeer dat curatoren op grote schaal gebruikmaken van de beleidsvrijheid die hen door de wetgever is toebedeeld.

De resultaten van de surveystudie hebben daarnaast inzicht gegeven in de factoren die samenhangen met de bereidheid van curatoren om onregelmatigheden aan te pakken. De bereidheid hangt significant samen met de taakopvatting van de curator, het beschikbare instrumentarium, de visie van de rechtbank en het financiële belang van de curator. De gepercipieerde visie van de rechtbank blijkt ook samen te hangen met de taakopvatting van curatoren. Meer specifiek, curatoren vinden eerder dat de aanpak van onregelmatigheden onder hun taak valt als de rechtbank die aanpak in hun ogen belangrijk vindt. Bovendien blijkt dat de gepercipieerde visie van de rechtbank eerder wordt gevolgd wanneer de curator een goede relatie met de rechtbank ervaart. In deel III ga ik in op de resultaten van de interviewstudie, de documentenanalyse en de surveystudie en kom ik tot een synthese.